

Lotta Halinen
Peppi Rae

Luovat menetelmät autismikirjon lasten toimintaterapiassa

Kirjallisuuskatsaus systemaattisella tiedonhaulla

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Toimintaterapia AMK
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Opinnäytetyö
13.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Lotta Halinen ja Peppi Rae
Otsikko:	Luovat menetelmät autismikirjon lasten toimintaterapiassa
Sivumäärä:	43 sivua
Aika:	13.11.2023
Tutkinto:	Toimintaterapia AMK
Tutkinto-ohjelma:	Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Ohjaaja(t):	Lehtori Annariika Anundi, lehtori Akvaliina Lacho

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin luovien menetelmien käyttöä autismikirjon lasten toimintaterapiassa. Opinnäytetyö on muodoltaan kirjallisuuskatsaus, joka toteutettiin systemaattisella tiedonhaualla. Opinnäytetyö toteutettiin Mahdollisuus lapselle Ry:lle. Tavoitteenamme oli selvittää, minkälaista tutkittua tietoa luovien menetelmien käytöstä on, minkälainen niiden vaikuttavuus on ja miten vaikuttavuutta on mitattu autismikirjon lasten toimintaterapiassa. Luovien menetelmien hyödyntämisestä lasten toimintaterapiassa on löydettävissä melko paljon tutkimusta, mutta autismikirjolla olevien lasten toimintaterapiasta tietoa on rajallisesti.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on Inhimillisen toiminnan mallin käsitteet toiminnallinen osallistuminen ja toiminnallinen identiteetti. Tiedonhaussa on käytetty Cinahl Complete tietokantaa. Opinnäytetyön aineistona on kolme vertaisarvioitua tutkimusartikkelia, joista kaksi käsitteli The Listening Program -äänimaailman hyödyntämistä erityisesti ääniyliherkkyyden kuntoutuksessa, ja yksi käsitteli taikatempujen opettelua toimintaterapeuttiopiskelijoiden johdolla, ja sen vaikutusta autismikirjon lasten ja nuorten itsetuntoon ja sosiaalisiin taitoihin. Kaikki tutkimukset olivat laadullisia.

Aineistoa on analysoitu teorian ja tutkimuskysymysten ohjaamana. Aineistossa käytetyt luovat menetelmät olivat TLP, joka on klassista musiikkia hyödyntävä psykoakustinen kuunteluohjelma sekä taikatempujen opetteluohjelma. Tulosten perusteella näyttää siltä, että TLP:n käytöstä saattaa olla hyötyä ääniyliherkkien autismikirjon lasten kuntoutuksessa, mutta lisätutkimusta tarvitaan. Sen sijaan taikatempujen systemaattinen opettelu näytti tuottavan positiivisia tuloksia autismikirjon lasten ja nuorten itsetunnolle ja sosiaalisille taidoille. Menetelmien vaikuttavuutta oli tutkittu luotettaviksi todetuilla mittareilla.

Luovia menetelmiä hyödynnetään paljon toimintaterapiassa. Kuntoutumisen kokemukset ovat usein yksilöllisiä sisäisiä prosesseja, eikä niiden mittaaminen siksi ole yksinkertaista. Luovien menetelmien kokoaminen oppaaksi autismikirjon lasten toimintaterapiaa ajatellen voi olla hyödyllistä tulevaisuudessa.

Avainsanat: Lasten toimintaterapia, autismikirjo, luovat menetelmät

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Lotta Halinen and Peppi Rae
Title: Creative Methods in Paediatric Occupational Therapy for Autism Spectrum Disorder
Number of Pages: 43 pages
Date: 13 November 2023
Degree: Bachelor of Health Care
Degree Programme: Occupational therapy
Instructor(s): Annariika Anundi, Senior Lecturer
Akvaliina Lacho, Senior Lecturer

The purpose of this bachelor's thesis was to study creative methods that are used in paediatric occupational therapy for autism spectrum disorder. This thesis is a literature review that was done by systematic information retrieval. The thesis was written for Mahdollisuus lapselle Ry. Our objective was to gather information about different types of creative methods used in paediatric occupational therapy for ASD, what was the effectiveness of the methods used and how the effectiveness was assessed in the research. We found that there is research on creative methods in occupational therapy in general, but specifically with children with ASD, the amount of research seems to be slim.

Our theoretical framework was the model of human occupation, especially occupational identity, and occupational participation. We used Cinahl Complete in information research. Through our systematic research project, we chose three articles. Two of the articles were about The Listening Program for autistic children, and one was about magic trick training program for autistic children and adolescents. All the articles were qualitative research.

We analysed the research articles guided by the chosen theoretical starting points and our research questions. The creative methods used in our material were The Listening Program, which is a psychoacoustically created sound system, and magic tricks that were taught for the participants by occupational therapy students via virtual platform. According to the results the Listening Program might be helpful for children with sensory over responsiveness to auditory stimuli, though the writers suggest further research on the topic. On the other hand, the research on magic trick training program seemed to enhance social skills and self-esteem of the participants. In each article the effectiveness of the methods was evaluated by using two different measures.

Creative methods are widely used in occupational therapy. Experiences of rehabilitation are unique and internal processes and therefore they are complicated to assess. In the future, we suggest compiling a guidebook on creative methods for paediatric occupational therapy for ASD.

Keywords: Paediatric occupational therapy, autism, creative methods

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
3	Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat	3
3.1	Aikaisempi tutkimus	3
3.2	Inhimillisen toiminnan malli	7
3.3	Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja ilmiöt	9
3.3.1	Luovat menetelmät toimintaterapiassa	9
3.3.2	Lasten toimintaterapia	11
3.3.3	Autismikirjo	12
4	Kirjallisuuskatsaus systemaattisella tiedonhauulla	14
4.1	Aineiston haku ja valintakriteerit	14
4.2	Aineiston analysointi	18
5	Tulokset	19
5.1	The Listening Program	19
5.2	Taikatemppujen harjoitteluohjelma	20
5.3	Vaikuttavuuden tarkastelu	21
6	Johtopäätökset	23
7	Eettisyys ja luotettavuus	27
8	Pohdinta	30
	Lähteet	38

1 Johdanto

Autismikirjon diagnoosit ovat lisääntyneet sekä Suomessa että kansainvälisesti, minkä uskotaan johtuvan pitkälti tiedon lisääntymisestä ja tehokkaammasta tunnistamisesta (Autismikirjon häiriö. Käypä hoito –suositus 2023). Aikaisempi tutkimus osoittaa, että autismikirjolla olevilla ihmisillä on keskimääräisesti vähemmän ystäviä, enemmän yksinäisyyden kokemuksia ja hankalampaa saada ja pitää työpaikka neurotyypillisesti kehittyviin ihmisiin verrattuna. Autismikirjon ihmisillä näyttää kaiken kaikkiaan olevan myös heikompi elämänlaatu. (Sasson, Faso, Nugent, Lovell, Kennedy & Grossman 2017: 1–2.) Esimerkiksi sosiaalisten normien hallitsemattomuus tai voimakas reagointi aistiärsykkeisiin saattaa hankaloittaa yksilön elämää huomattavasti.

Autismikirjolla olevat pienet lapset voivat saada toimintaterapiasta apua esimerkiksi aistisäätelyyn, sensomotoriseen suoritukseen, sosiaaliseen toimintaan, itsestä huolehtimiseen ja leikkitoimintoihin. Vanhempien lasten ja nuorten kohdalla toimintaterapiassa voidaan keskittyä sosiaaliseen toimintaan, käyttäytymiseen sekä tulevaan itsenäistymiseen. (Case-Smith & Arbesman 2008: 417.)

Luovuutta, luovia aktiviteetteja ja menetelmiä on hyödynnetty toimintaterapiassa laajasti ammatin alkuajoilta lähtien, ja niitä hyödynnetään yhä edelleen (Müllersdorf & Ivarsson 2012: 128). Luovuuden tiedetään myös olevan tärkeä osa toimintaterapian teoriaa ja käytäntöä (Oven & Lobe 2019: 1). Koska luovien menetelmien käyttö on toimintaterapiassa niin laajaa, on tärkeää kartoittaa, miten tutkimuskirjallisuudessa suhtaudutaan niiden käyttöön.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan luovien menetelmien käyttöä autismikirjolla olevien lasten toimintaterapiassa. Opinnäytetyö on muodoltaan kirjallisuuskatseaus, ja se on toteutettu systemaattisella tiedonhaulla. Se tehdään Mahdollisuus lapselle Ry:lle, joka tarjoaa harraste- ja kuntoutustoimintaa erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille pääkaupunkiseudulla. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten sekä heidän

perheidensä elämänlaatua ja asemaa. Toiminta rakennetaan asiakkaiden toimintakyvyn ehdoilla yksilölliset tarpeet huomioon ottaen, ja siihen voi osallistua diagnoosi- ja ikärajattomasti.

Opinnäytetyön aihetta rajattaessa Mahdollisuus lapselle Ry ilmaisi kiinnostuksen erityisesti autismikirjon lasten kanssa hyödynnettäviin menetelmiin. Useat yhdistyksen lapsiasiakkaat ovat autismin kirjolla, joten lisätiedon saaminen näiden asiakkaiden kanssa työskentelystä on yhdistyksen toimintaterapeuteille hyödyllistä.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarjota lisää tietoa Mahdollisuus lapselle Ry:n toimintaterapeuteille luovien menetelmien käytöstä autismikirjon lasten kanssa. Aiheesta on olemassa tietoa englanninkielisissä lähteissä, mutta suomeksi kirjoitettu kirjallisuuskatsaus tekee tiedosta helpommin saavutettavaa ja siten toimintaterapeutit voivat vaivattomasti hyödyntää ajantasaista tietoa työssään, mikä hyödyttää myös asiakkaita.

Opinnäytetyön tavoitteena on myös tarkastella, minkälaista tutkimusta luovien menetelmien käytöstä autismikirjon lasten toimintaterapiassa on, mikä menetelmien vaikuttavuus on ja miten sitä on mitattu. Analysoimme aineistoa toimintaterapian keskeisen teorian Inhimillisen toiminnan mallin sekä tutkimuskysymystemme ohjaamina. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä tutkimustuloksia on raportoitu luovien menetelmien käytöstä autismikirjon lasten toimintaterapiassa?
2. Mikä on luovien menetelmien käytön vaikuttavuus autismikirjon lasten toimintaterapiassa ja miten vaikuttavuutta on mitattu?

Aineistoksemme muodostui kolme tutkimusartikkelia. Kaksi artikkelia käsitteli The Listening Program -äänimaailman hyödyntämistä aistisäätelyn tukena, ja

kolmannessa tarkasteltiin taikatemppujen opettamisen vaikutusta autismikirjon lasten itsetunnolle ja sosiaalisille taidoille.

Sosiaalisten interventioiden vaikuttavuutta on haasteellista verrata keskenään, sillä interventiot ovat vuorovaikutteisia ja muotoutuvat yksilöllisesti kunkin ryhmän ja yksilön tarpeiden sekä vasteiden mukaan erilaisiksi (Mäkitalo & Turunen 2008: 13). Vaikuttavuustutkimuksessa on yleensä pääasiassa sovellettu hankekohtaista ja lyhyen aikaperspektiivin käsittävää tutkimusotetta, mikä tekee osittain hyppäyksellisten tai hitaasti kehittyvien sekä kasvavien vaikutusten havaitsemisen mahdottomaksi (Engeström, Kerosuo & Kajamaa 2008: 17).

Keskitymme tutkimuskysymyksiemme kautta selvittämään, minkälaista tietoa luovien menetelmien käytöstä autismikirjon lasten toimintaterapiassa on saatavilla sekä miten luovien menetelmien vaikuttavuutta mitataan autismin kirjon lasten toimintaterapian tutkimuksessa ja onko luovien menetelmien käyttö autismin kirjon lasten toimintaterapiassa tieteelliseen näyttöön perustuvaan. Luovien menetelmien käytön vaikuttavuutta tutkittaessa ja arvioitaessa on hyvä ottaa huomioon, että toimintaterapia rakentuu yleensä asiakkaan ja terapeutin välille sosiaalisen intervention kautta, joiden tutkiminen ja vaikuttavuuden mittaaminen on huomattavasti haastavampaa kuin esimerkiksi lääkehoidon vaikutuksen arvioiminen, joka perustuu usein satunnaistettuun kontrolloituun kokeeseen (RCT).

3 Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat

3.1 Aikaisempi tutkimus

Erilaisia luovia ja taidelähtöisiä menetelmiä ja niiden vaikuttavuutta ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi on tutkittu paljon monilla eri tieteenaloilla ja eri näkökulmista. Esimerkiksi psykologiassa, kasvatustieteissä ja sosiaalitieteissä on tehty aiheesta tutkimusta, ja toki taideterapia omana alanaan tunnistaa menetelmien mahdollisuudet. (ks. Morison, Simonds & Steward 2021; Foels & Bethel 2016; Raghibi & Kahkha 2022)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (Känkänen 2022) mukaan viimeisen parin vuosikymmenen aikana on enenevässä määrin havaittu taiteen merkitys kommunikaation, jäsentämisen ja ilmaisun tilana. Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksia on alettu myös tutkia enemmän korkeakoulutasolla, niin myös sosiaali- ja terveysalalla. Taidetoiminnalla voidaan ilmaista tunteita ja kokemuksia, saada mieli ja aistit liikkeelle sekä rikastetaan sosiaalista vuorovaikutusta. Taiteellisen ilmaisun avulla voidaan tuoda esiin sellaisia tunteita, joiden osoittaminen muuten olisi hankalaa tai mahdotonta. Tunteiden ilmaisun kyky onkin tärkeä lasta suojaava tekijä. (Känkänen 2022.)

Luovien ja taidelähtöisten menetelmien käyttöä toimintaterapiassa on tutkittu kansainvälisesti. Esimerkiksi Perruzza ja Kinsella (2010) koostivat kirjallisuuskatsauksen luovien menetelmien käytöstä toimintaterapiassa 2000-luvun alussa julkaistusta tutkimuksesta. Heidän mukaansa aihetta on jokseenkin hankalaa tutkia, sillä ajantasaista tutkittua tietoa aiheesta on vähän, minkä lisäksi luotettavien tutkimusmenetelmien löytäminen ja käyttäminen on haasteellista. Luovuus sekä toipumisen kokemukset ovat yksilöllisiä ja sisäisiä prosesseja, ja monet tutkimusmenetelmät keskittyvätkin ulkoisten seikkojen ja mitattavien asioiden tarkasteluun. Kirjoittajien mukaan toimintaterapeutit ovat koko alan olemassaolon ajan olleet tietoisia luovien toimintojen hyödyistä toimintaterapiassa, joten myös tutkittu tieto aiheesta on tarpeen. (Perruzza & Kinsella 2010: 267.)

Myös Müllersdorf ja Ivarsson (2016) selvittivät ruotsalaisille toimintaterapeuteille tekemässään kyselytutkimuksessa, kuinka toimintaterapeutit hyödyntävät luovia menetelmiä työssään, ja miksi he käyttävät näitä menetelmiä asiakkaidensa kanssa. Kyselyyn vastanneet toimintaterapeutit raportoivat käyttävänsä luovia menetelmiä pääasiassa siksi, koska he halusivat toimintojen kautta vahvistaa asiakkaan toiminnallista suorituskykyä, hyvinvointia ja itsetuntoa. Luovan toiminnan soveltamisen odotettu tulos oli tukea asiakasta itseilmaisussa sekä ilon ja halun kokemisessa. Yli puolet vastanneista toimintaterapeuteista kertoi, ettei käyttänyt luovia menetelmiä niin paljon kuin olisi halunnut. Kyselyssä tarkasteltiin vain ammattilaisten näkökulmaa luovan toiminnan soveltamiseen toimintaterapiassa. Kirjoittajien mukaan tarvitaan lisää tutkimusta sen arvioimiseksi, miten

toimintaterapeutit kansainvälisesti soveltavat luovaa toimintaa. Myös luovan toiminnan terapeuttisesta arvosta on myös tarpeen saada tietoa asiakkaan näkökulmasta. (Müllersdorf & Ivarsson 2016: 369.)

Johnson, Ashby & Lawry (2022) ovat koostaneet myös kartoittavan kirjallisuuskatsauksen, jossa he tarkastelivat taiteen tekemistä toimintaterapeuttien käyttämänä terapeuttisena toimintana aikuisten mielenterveystyössä. Artikkelien pohjalta tutkijat tunnistivat kolme esille nousevaa teemaa: taiteen tekeminen oli hyödyllistä asiakkaan toiminnallisen osallistumisen kannalta, asiakkaat kokivat taiteen tekemisen ympäristöt turvallisiksi ja toiminnallista osallistumistaan mahdollistaviksi. Lisäksi asiakkaiden kanssa käytetyt taiteen tekemisen toiminnot auttoivat toimintaterapeutteja ammatillisessa harkinnassa sekä arvioinnin, toimintojen mukauttamisen että terapiasuhteen luomisen osalta. Tutkimus tarjoaa näyttöä taiteen tekemisen hyödyistä terapeuttisena toimintana sekä asiakkaan että hoitavan toimintaterapeutin näkökulmasta mielenterveyspalveluiden kontekstissa. Tutkijoiden mukaan lisätutkimusta kuitenkin tarvitaan taiteen tekemistä hyödyntävien toimintojen tehokkuudesta mielenterveysongelmista kärsivien asiakkaiden näkökulmasta. (Johnson, Ashby & Lawry 2022: 1–8.)

Myös Eschenfelder, Gavalas, Pendergast & Gorman (2018) tutkivat kartoitavassa kirjallisuuskatsauksessaan ekspressiivisten taidemenetelmien käyttöä toimintaterapian interventiona. Tutkijat pyrkivät selvittämään, parantaako ekspressiivisten taidemenetelmien käyttö suullista kommunikaatiota asiakkaan kanssa ja auttavatko ne luomaan monipuolisemman toiminnallisen profiilin asiakkaasta arviointiprosessissa. Tutkimuksen tulokset viittasivat siihen, että ekspressiivisten taidemenetelmien käyttö lisäsi ja syvensi asiakkaan verbaalista kommunikaatiota terapeutin kanssa, paransi asiakkaan ja klinikon terapiasuhdetta ja edisti asiakkaan sitoutumista sekä huomiokykyä terapiasession aikana. (Eschenfelder, Gavalas, Pendergast & Gorman 2018: 9–10.)

Autismikirjon häiriö on laajasti tutkittu aihe monilla eri tieteenaloilla, myös toimintaterapiassa. Esimerkiksi Heather Miller Kuhaneck ja Renee Watling ovat toimittaneet teoksen *Autism: A Comprehensive Occupational Therapy Approach*

(2010), joka tarjoaa kattavasti tietoa toimintaterapeuteille, jotka työskentelevät autismikirjon ihmisten kanssa asiakaslähtöisesti ja toimintaan perustuen.

Toimintaterapian interventioiden vaikuttavuutta autismikirjon lasten toimintaterapiassa ovat tutkineet myös Gonkhale ja Sawant (2015), jotka tarkastelivat sosiaalisen taitojen harjoitteluryhmän vaikutusta autismikirjon lasten sosiaalisiin taitoihin. Tutkimuksessa löydettiin positiivista näyttöä sille, että toimintaterapian sosiaalisiin ryhmäinterventioihin osallistuneiden lasten sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot paranivat ja negatiiviseksi määritelty sosiaalinen käytös väheni. Tutkijat kuitenkin huomauttavat, että tutkimuksen otanta oli melko pieni ja tutkimusjakson kesto rajallinen. He suosittelevat lisätutkimusta aiheesta suuremmalla otannalla ja pidemmällä tutkimuksen kestolla. (Gonkhale & Sawant 2015: 233.)

Myös Tanner, Hand, O'Toole ja Lane (2015) tarkastelevat systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan toimintaterapian vaikuttavuutta autismikirjon henkilöiden sosiaaliseen osallistumiseen, rajoittaviin ja toistuviin autismikirjon käytösmalleihin, leikkiin sekä vapaa-aikaan. Tutkimus koostui 66 tieteellisestä tutkimusartikkelista, jotka oli jaettu neljään eri kategoriaan, jotka tarkastelivat sosiaalisia taitoja, sosiaalista kommunikaatiota, leikkiä ja vapaa-aikaa sekä autismikirjon negatiiviseksi määriteltyjä manerismeja. Tutkimuksissa käytettiin muun muassa ryhmässä toteutettavia sosiaalisia interventioita, toiminnallisia interventioita ja tietokoneen käyttöön pohjautuvia interventioita. Suurin osa katsaukseen valittujen tutkimusten tuloksista osoitti, että toimintaterapeuttisiin interventioihin osallistuneiden henkilöiden sosiaaliset taidot olivat parantuneet, sosiaalinen kommunikaatio oli lisääntynyt, autismikirjon negatiiviseksi määritelty maneristinen käytös oli vähentynyt ja negatiiviset vuorovaikutustilanteet olivat vähentyneet. (Tanner, Hand, O'Toole ja Lane 2015: 3–6.)

Monet tutkimukset luovien menetelmien hyödyntämisestä autismikirjon lasten kuntoutuksessa käsittelevät leikkiä, mutta muutakin luovaa ja taidelähtöistä toimintaa on tarkasteltu. *The American Journal of Occupational Therapy* on julkaissut tutkimusartikkelin Art Interventions for Children With Autism Spectrum

Disorder: A Scoping Review (Bernier; Ratcliff; Hilton; Fingerhut & Li 2022), jossa on arvioitu kirjallisuuskatsauksen muodossa taidelähtöisten interventoiden vaikutusta autismikirjon lasten toimintaterapiassa. Kirjoittajien mukaan näyttöä piirtämiseen, musiikkiin ja teatteriin liittyvien toimintojen hyödyistä autismikirjon lapsille on olemassa. Ne vaikuttavat erityisesti tukevan sosiaalisia ja prosessitaitoja ja kehon toimintoja, erityisesti mikäli niitä hyödynnetään useammilla terapiakerroilla. (Bernier ym. 2022: 8.)

3.2 Inhimillisen toiminnan malli

Opinnäytetyötä ohjaavana toimintaterapian teoriana olemme käyttäneet inhimillisen toiminnan mallia (MOHO). MOHO pyrkii selittämään, miten toimintaan motivoitutaan ja kuinka sitä mallinnetaan sekä suoritetaan. Tarjoamalla selityksiä näin monisyiseen ilmiöön MOHO tarjoaa laajan ja integroivan näkökulman inhimilliseen toimintaan. MOHO:n konseptit pyrkivät välttämään ihmisen jakamista fyysisiin ja psyykkisiin osioihin. Sen sijaan keho ja mieli nähdään kokonaisvaltaisen ihmisen integroituina osina. (Kielhofner 2008: 4.) Inhimillisen toiminnan malli sopii opinnäytetyömme teoreettiseksi viitekehyykseksi, sillä myös luovien menetelmien käytössä pyritään monesti näkemään ihminen monitahoisena psykofyysisenä kokonaisuutena. Kehon ja mielen välinen yhteys voi olla keskeinen näkökulma taidelähtöisten menetelmien, kuten tanssin, sirkuksen, teatterin, sanataiteen tai musiikin harjoittamisessa. Näin ollen koemme, että MOHO ja taidelähtöiset menetelmät täydentävät toistensa näkökulmia inhimilliseen toimintaan opinnäytetyömme kontekstissa.

Inhimillisen toiminnan mallissa henkilön nähdään koostuvan kolmesta toisiinsa liittyvästä käsitteestä: tahto, tottumus ja suorituskyky. Tahto on henkilön toiminnallisten kokemusten, tulkinnan, ennakoinnin ja valinnan prosessi. Tahdon osalueita ovat henkilökohtainen vaikuttaminen, arvot ja mielenkiinnon kohteet. Tottumus puolestaan kuvaa teoriassa toimintojen muotoutumista arkista elämää jäsentäviksi rutiineiksi eli tavoiksi ja rooleiksi tietyssä ajallisessa, fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä. Suorituskyvyllä tarkoitetaan niitä olemassa olevia fyysisiä ja psyykkisiä kykyjä, joiden avulla henkilön on mahdollista tehdä asioita.

Ympäristö vaikuttaa aina henkilön toimintaan. (Kielhofner 2008: 12–18.)

MOHO:n teoriassa ympäristö käsittää ihmisen toimintaan vaikuttavan fyysisen, sosiaalisen, kulttuurisen, taloudellisen ja poliittisen kontekstin (Kielhofner 2008: 86).

MOHO:n teoria erottaa tekemisessä kolme erilaista tasoa, jotka ovat toiminnallinen osallistuminen, toiminnallinen suoriutuminen ja toiminnalliset taidot. Toiminnallisella osallistumisella tarkoitetaan yksilön osallistumista ja sitoutumista työhön, vapaa-aikaan tai arjen toimintoihin, jotka ovat osa yksilön sosiokulttuurista kontekstia ja mieluisia tai välttämättömiä yksilön hyvinvoinnille. Toiminnallinen osallistuminen viittaa sellaiseen tekemisen muotoon, joka on sekä henkilökohtaisessa että sosiaalisessa kontekstissa merkityksellistä. (Kielhofner 2008: 101–102.) Toiminnallisella suoriutumisella viitataan itsestä huolehtimisen, työn ja vapaa-ajan viettämiseen liittyvien toiminnan muotojen tekemiseen. Toiminnalliset taidot ovat puolestaan havaittavia ja päämääräsuuntautuneita tekoja, joita tekijä käyttää tehtävien suorittamiseen. (Kielhofner 2008: 103.)

Inhimillisen toiminnan mallissa toiminnan seuraukset jäsennellään kolmen käsitteen kautta. Toiminnallinen osallistuminen johtaa ajan myötä toiminnalliseen mukautumiseen, jonka osia toiminnallinen identiteetti ja toiminnallinen pätevyys ovat. Toiminnallisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä siitä, millainen toimija hän on ja millaiseksi toimijaksi hän haluaa tulla. Yksilö on muodostanut tämän käsityksen itsestään oman toiminnallisen historiansa pohjalta. Henkilön tahto, tottumus ja eletyn kehon kokemus ovat kaikki osa henkilön toiminnallista identiteettiä. (Kielhofner 2008: 106.) Toiminnallinen pätevyys viittaa siihen, missä määrin ihminen voi toteuttaa toiminnallisen identiteettinsä mukaista toiminnallista osallistumista. Toiminnallinen mukautuminen tapahtuu ajan kuluessa, kun myönteinen toiminnallinen identiteetti rakentuu ja henkilö saavuttaa toiminnallisen pätevyyden. (Kielhofner 2008: 107.)

Opinnäytetyössä olemme keskittyneet tarkastelemaan luovien menetelmien käyttöä erityisesti toiminnallisen osallistumisen ja toiminnallisen identiteetin nä-

kökulmista. Toiminnallinen identiteetti rakentuu ajan myötä toiminnallisen osallistumisen kautta, joten nämä kaksi osa-aluetta on kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Lapsilla, joilla on autismitietäjä, voi olla monenlaisia haasteita toiminnallisessa osallistumisessa, jolloin heidän toiminnallisen identiteettinsä muodostuminen saattaa myös hidastua tai olla haasteellista (Cooper, Smith & Russell 2017: 844; Audet 2010: 90). Luovat ja taidelähtöiset menetelmät tarjoavat lapsille erilaisia kommunikaation ja osallistumisen tapoja, jotka voivat osaltaan mahdollistaa parempaa toiminnallista osallistumista ja toiminnallisen identiteetin kehittymistä.

3.3 Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja ilmiöt

3.3.1 Luovat menetelmät toimintaterapiassa

Luovuuden kattava määrittely on haastavaa, sillä luovuutta voi tarkastella niin taiteen tekemisen, kaupallisen innovoinnin kuin arkipäiväisten tilanteidenkin kautta. Luovia ja taidelähtöisiä menetelmiä käytettäessä kuntoutuksen näkökulmasta on luovuuden näkökulma sidottu näistä eniten taiteen tekemiseen jonkin taidemuodon kontekstissa. Luovuus voidaan määritellä tekijän tuotantokapasiteetiksi, joka ilmenee kekseliäisyyden omaperäisyydessä tai kyvyssä löytää erilaisia tai omaperäisiä ratkaisuja uusiin tilanteisiin (Brito & Thomaz 2022: 3). Luovuutta pidetään hyvin konteksti- ja tilannesidonnaisena ilmiönä, joka ei toteudu automaattisesti kaikissa ympäristöissä ja tilanteissa (Collin & Billett 2010: 218).

Luovista menetelmistä käytetään kuntoutuksen alalla monenlaisia nimikkeitä riippuen toimintakontekstista. Lasten toimintaterapiaa tarkasteltaessa kaikki toiminta on jokseenkin luovaa ja leikin sävyttämää, jolloin luovien menetelmien käytön erottaminen lasten muusta toiminnallisesta terapiasta voi olla välillä haastavaa. Toimintaterapian puitteissa toteutettavasta luovasta toiminnasta käytetään vaihtelevasti erilaisia termejä kuten toiminnalliset menetelmät, tai-

delähtöiset menetelmät, luovat menetelmät, luovat toiminnot ja taideterapeuttiset menetelmät. Näiden termien väliset erot ovat lähdekirjallisuudessa ja alan tutkimusartikkeleissa nähdäksemme ajoittain häilyviä.

Kuten Winther Hansen ja muut tutkijat (2021) artikkelissaan toteavat, luovien menetelmien käytön osalta on aiemmin puuttunut selkeä määritelmä siitä, mistä interventiot muodostuvat toimintaterapian kontekstissa. Tämän lisäksi on ilmennyt tarve selkeyttää yhteistä kieltä ja ymmärrystä sekä tutkijoiden että toimintaterapeuttien keskuudessa luovien menetelmien sisällöstä. On tärkeää löytää yhteinen määritelmä ja käsitys luovista toiminnoista, jotta tieteellisessä tutkimuksessa voidaan verrata ja arvioida luovia toimintoja käyttäviä interventioita ja niiden vaikutusta. (Winther Hansen, Erlandsson & Leufstadius 2021: 64.)

Winther Hansen ja muut tutkijakollegat (2021) määrittelevät luovat toiminnot viiden eri tuntomerkin pohjalta. Interventioina käytettävä luova toiminta edellyttää työskentelyä kehon ja mielen kanssa ja useimmiten sisältää taiteen ja/tai käsityön elementtejä. Ne on koettu merkityksellisiksi ja niitä käytetään turvallisessa, toimintaa mahdollistavassa ympäristössä. Luovat toiminnot myös tehostavat luovia prosesseja, luontaisia kokemuksia ja mahdollisuutta itseilmaisuun sekä reflektointiin. Interventioina käytetty luova toiminta voi kehittää asiakkaan taitoja, parantaa ammatillista suorituskyykyä ja arjen hallintaan. Luovaan toimintaan pohjautuvia interventioita käytetään yksilöllisesti tai ryhmille ja niitä voidaan muokata erilaisten terapeuttisten lähestymistapojen kautta, jotta voidaan saavuttaa asiakkaalle erityisiä tavoitteita erilaisissa toimintaympäristöissä. (Winther Hansen ym. 2021: 68–70.)

Luovien menetelmien tavoitteena ei ole taiteellinen lopputulos vaan prosessi, joka etenee omien kokemusten ja niiden reflektion kautta (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2022). Terapeutit ovat huomanneet, että taidetehtävät auttavat asiakkaita ilmaisemaan heille olennaisia kysymyksiä ja ongelmia nopeammin, mikä jouduttaa heidän arviointiaan ja hoidon toteutumista. Luovaa toimintaa voidaan käyttää ei-verbaalisena ilmaisun välineenä, jonka avulla voidaan auttaa asiakasta tutkimaan hänen omia tunteitaan ja uskomuksiaan, vähentämään

stressiä, lisäämään hyvinvoinnin tunnetta, ratkaisemaan ongelmia ja ristiriitoja. (Malchiodi 2010: 9, 14.) Taidelähtöisen työskentelyn yhtenä tarkoituksena on lisätä lapsen itsetuntemusta saattamalla hänet kosketukseen omien tunteidensa ja muistojensa kanssa (Känkänen 2013: 68). Luovat menetelmät voivat siis edistää lapsen verbaalia ja non-verbaalia itseilmaisua, ongelmanratkaisukykyä, itsetuntemusta sekä vähentää stressiä. Tämä osaltaan mahdollistaa lapselle paremmat lähtökohdat toiminnalliseen osallistumiseen sosiaalisissa ja toiminnallisissa tilanteissa, joka puolestaan voi edistää positiivisen ja vahvan toiminnallisen identiteetin kehittymistä.

3.3.2 Lasten toimintaterapia

Mosey (1986) määrittelee toimintaterapian tieteenalana, joka käyttää valittuja teorioita ohjenuoranaan toimiakseen asiakkaan kanssa yhteistyössä, arvioidakseen yksilön kykyä osallistua eri elämän osa-alueisiin ja tarvittaessa avustaakseen asiakasta saamaan kaikki ne tiedot, taidot ja asenteet, joita asiakkaan elämän eri osa-alueisiin liittyvien tehtävien tekeminen vaatii (Mosey 1986: 3). American Occupational Therapy Association (2023) määrittelee toimintaterapian toimintana, jonka avulla kaikenikäiset ihmiset voivat osallistua jokapäiväiseen elämään ja jonka interventioiden kautta arkielämän toiminnoilla edistetään terveyttä, hyvinvointia ja kykyä osallistua yksilön elämän kannalta tärkeisiin toimintoihin (AOTA 2023). Suomen toimintaterapeuttiliitto (2023) puolestaan määrittelee toimintaterapian toimintana, joka toteutuu ihmisen omassa toimintaympäristössä tai sen tiiviinä osana. Toimintaterapiassa toimintaa tarkastellaan suhteessa sosiaaliseen, kulttuuriseen tai fyysiseen ympäristöön ja terapian tavoitteena on mahdollistaa osallisuus yhteiskunnassa tukemalla yksilön kehitystä toimijana. Toimintaterapian teoriatausta on monitieteellinen, vaikka sen perusteet ovat pääosin toiminnantieteessä. (TOI 2023.)

Lasten kohdalla toimintaterapiassa ollaan kiinnostuneita lapsen toimimisesta erilaisissa hänelle keskeisissä ympäristöissä. Myös lapsen roolit ja hänelle merkitykselliset toiminnot ja kiinnostuksen kohteet tulee huomioida. (Novak & Honan 2019: 258–259.) Leikki on olennainen osa lasten toimintaterapiaa, sillä

kaikki terapeuttinen toiminta lasten kanssa tapahtuu aina jossain määrin leikin asettamissa raameissa. Leikki on toimintaa kuvitteellisessa tilanteessa, jonka aiheet ovat peräisin todellisuuden havainnoinnista. Leikissä on tärkeintä toiminta ja toimijana oleminen, ei niinkään lopputulos, kuten työssä. (Helenius 2004: 35.)

Leikki on yksi lapsuuden tärkeimmistä toiminnoista. Sitä kuvataan usein omaehtoiseksi tai valituksi tekemiseksi, joka on nautinnollista ja kehityksen kannalta tärkeää, koska se tarjoaa lapselle runsaasti oppimismahdollisuuksia. (Christiansen & Townsend 2010: 24.) Mosey puolestaan määrittelee leikin toimintana, jossa on paljon valinnan varaa ja mahdollisuus vapautua niistä konventionaalisista tavoista, jolla tavaroita, materiaaleja ja ideoita normaalisti käsitellään (Mosey 1986: 81).

Kulttuuri asettaa aina raamit interventiolle ja terapeutin on tärkeää ottaa se huomioon (Luebben; Hinojosa & Kramer 2009: 48). Erytisen tärkeää on ottaa huomioon lapsen läheiset ihmiset, huoltajat sekä muut aikuiset esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai koulussa. Lasten toimintaterapiassa on siten terapia-asiakkaana lapsen koko perhe. Pienen lapsen vammaisuus tai muut kehityksen haasteet voivat vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin, näiden rooleihin, suhteisiin, vuorovaikutukseen ja arvoihin – ja toisinpäin. Perheen dynamiikka vaikuttaa myös lapseen ja hänen kehitykseensä. (Case-Smith 1998: 3.)

3.3.3 Autismikirjo

Autismikirjon häiriöillä tarkoitetaan varhain lapsuudessa havaittuja laaja-alaisia kehityksen häiriöitä. Autismikirjon piirteet ovat useimmiten havaittavissa jo ennen toista ikävuotta (Socada 2020). Oireet ilmenevät pääsääntöisesti kommunikation ja sosiaalisen vuorovaikutuksen poikkeavuuksina sekä käytöksen rajoittuneisuutena ja joustamattomuutena. Lisäksi kiinnostuksen kohteet saattavat olla poikkeavia tai varsin rajoittuneita. Oireiden kirjo on vaihteleva ja moninainen ja niiden vaikeusaste vaihtelee yksilöllisesti. Autismikirjon häiriöihin liittyy suurentunut riski oppimisvaikeuksien, kehitysvammaisuuden sekä kielellisten tai

erilaisten psyykkisten häiriöiden ilmenemiselle. Autismikirjon häiriöiden kuntoutukseen on olemassa tehokkaita ja yksilöllisesti suunniteltavia keinoja liittyen esimerkiksi kasvuun ja kehitykseen sekä oireiden ja arjen helpottamiseen, vaikka häiriötä ei voikaan parantaa. (Socada 2020; Hämäläinen 2019: 28.)

Autismin kirjolla olevilla ihmisillä on tavallisesti haasteita kommunikaation ja sosiaalisten tilanteiden kanssa. Kommunikaation haasteet voivat liittyä sekä kielelliseen että ei-kielelliseen vuorovaikutukseen. Näiden tekijöiden aiheuttama sosiaalinen stigma voi häiritä positiivisen sosiaalisen identiteetin kehittymistä. (Cooper, Smith & Russel 2017: 844; Audet 2010: 90.) Autismin kirjolla olevilla ihmisillä on alhaisempi itsetunto ja korkeampi riski masennukseen sekä ahdistukseen verrattuna tyypillisesti kehittyneisiin väestöryhmiin. Tämä havainto on erityisen tärkeä sosiaalisen identiteetin muodostumisen näkökulmasta, sillä hyvä itsetunto vahvistaa positiivista sosiaalista identifioitumista. (Cooper ym. 2017: 851.)

Alhaisempi itsetunto sekä kommunikaation ja sosiaalisten tilanteiden puitteissa ilmentyvät haasteet voivat vaikuttaa autismikirjon lasten toiminnalliseen identiteettiin ja sitä kautta toiminnalliseen osallistumiseen. Jos autismin kirjolla olevalle henkilölle on kuitenkin muodostunut positiivinen sosiaalinen identiteetti suhteessa omaan diagnoosiinsa, näytti tämä tarjoavan yksilölle mielenterveyden haasteilta suojaavan elementin (Cooper ym. 2017: 844). Voidaan ajatella, että positiivisen toiminnallisen identiteetin rakentuminen on olennaista autismikirjon lapsen sosiaalisen elämänlaadun ja hyvän mielenterveyden rakentumisessa. Autististen ihmisten kokemus kollektiivisesta itsetunnosta on ratkaiseva heidän henkilökohtaisen itsetuntonsa muodostumisen ja sitä kautta psykologisen hyvinvoinnin kannalta. (Cooper ym. 2017: 851.)

Myös aistisäätelyn haasteet ovat yleisiä. Tällöin reagointi tavallisiin ärsykkeisiin voi olla poikkeavan voimakasta tai heikkoa, autistinen lapsi saattaa esimerkiksi reagoida ääniin tai hajuihin yliherkästi. Odottamaton kosketus voi tuntua inhottavalta, jolloin lapsi saattaa vältellä ihmisten lähelle menemistä. Jos taas lapsi

reagoi heikosti ärsykkeisiin, hän saattaa toistuvasti hakea voimakkaita aistiko-kemuksia. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009: 99.)

Autismikirjolla olevilla lapsilla erilaiset terapiamuodot, myös toimintaterapia, voivat muodostua tärkeiksi kuntoutuksen osatekijöiksi. Lapsen kannalta olisi kuitenkin olennaista, että terapia ei toteudu pelkästään kahdenkeskisesti terapeutin kanssa erillisessä terapiatilassa, vaan siten, että kuntoutuksen avulla voidaan todella vaikuttaa lapsen arkitoimintoihin. Kuntoutuksen ammattilaisen tulisi huomioida lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus ja sen kehittäminen. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä tärkeämpää on pyrkiä vaikuttamaan lapsen muihin arkiympäristöihin, mikä vaatii hyvää yhteistyötä huoltajien kanssa. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009: 224–225.)

4 Kirjallisuuskatsaus systemaattisella tiedonhaulla

Toteutimme tämän opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksena, joka toteutettiin systemaattisella tiedonhaulla. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kartoittaa aiheesta löytyvää tutkimusta ja koota yhteen löydetyt tiedot tutkimuskysymysten avulla määritellyn näkökulman mukaan. Kun kootaan yhteen tiettyyn aiheeseen liittyvää tutkimusta, saadaan käsitys siitä, kuinka paljon tietoa on olemassa ja minkälaista se sisällöllisesti on. (Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007: 3.)

Opinnäytetyön aineistoa varten haimme artikkeleita, jotka täyttivät tietyt ennalta määritellyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Analysoitavaksi valikoitavien artikkeleiden tuli liittyä toimintaterapiaan, luovien menetelmien hyödyntämiseen sekä lapsiin, jotka ovat autismin kirjolla.

4.1 Aineiston haku ja valintakriteerit

Tiedonhakua varten hahmottelimme tutkimuskysymyksien pohjalta työhömmö soveltuvia hakusanoja. Hakuprosessi on kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta tärkeä vaihe. Haku tulee dokumentoida, jotta sen uusiminen on mah-

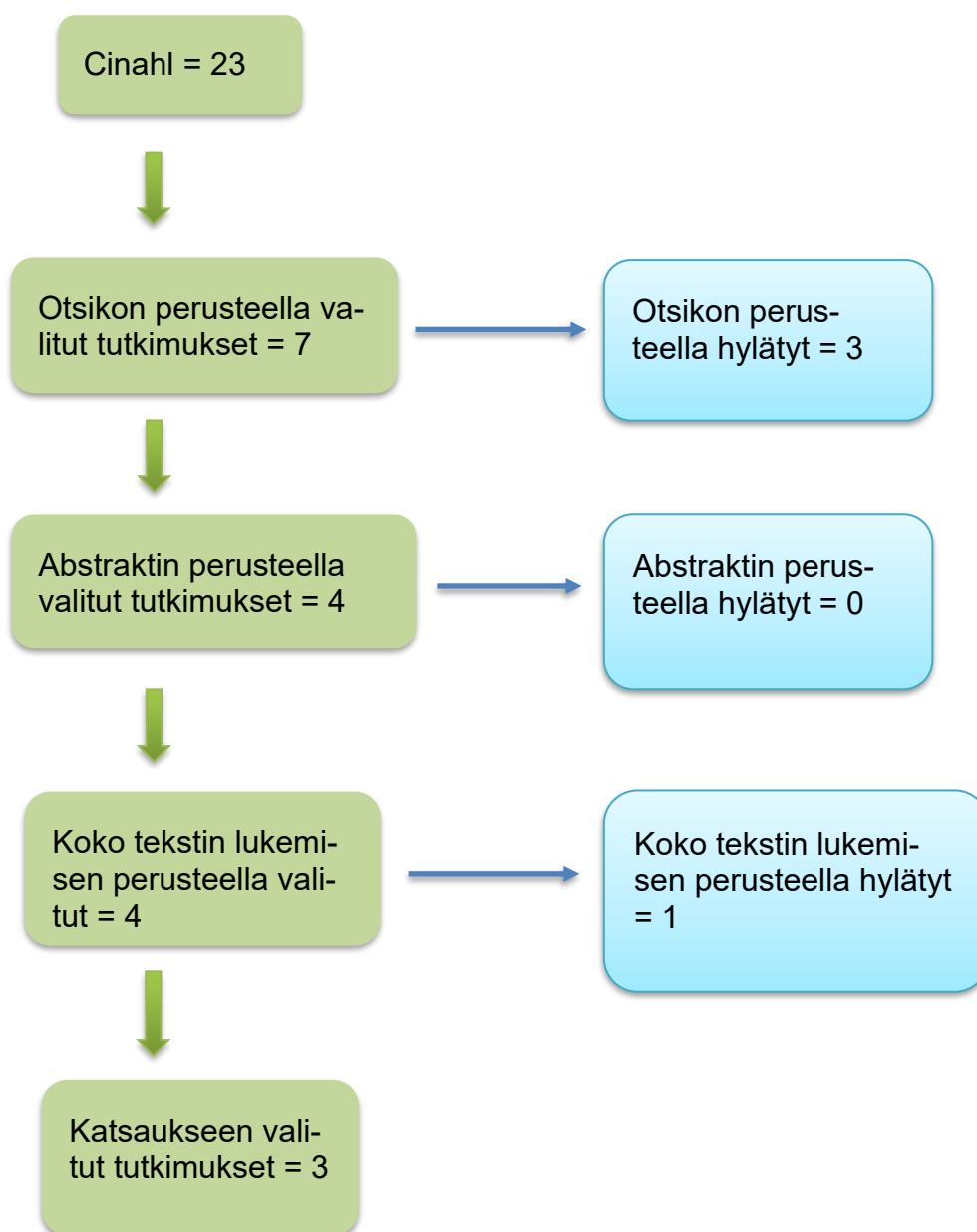
dollista. (Johansson ym. 2007: 49–50.) Huomasimme opinnäytetyön suunnitteluvaiheen testihakujen perusteella, että hakutulokset olivat hyvin laajoja, joten tarkensimme hakusanoja. Kun olimme lisänneet erityisesti luoviin menetelmiin liittyviä hakusanoja, tulokset olivat määrältään hallittavia. Haku-
lausekkeeksemme muotoutui: (occupational therapy) AND (paediatric OR child* OR infant OR adolescent) AND (art OR creativ* OR theatre OR dance OR music OR sound) AND (autism spectrum disorder).

Taulukko 1 Kirjallisuuskatsauksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

SISÄÄNOTTOKRITEERIT	POISSULKUKRITEERIT
Julkaisuvuosi –2023	
Kieli: suomi ja englanti	Muunkieliset artikkelit
Ilmaiset ja verkossa kokonaan saatavilla olevat artikkelit	Maksulliset ja saavuttamattomissa olevat artikkelit
Vertaisarvioidut tieteelliset tutkimusartikkelit	Opinnäytetyöt, kirjallisuuskatsaukset, vertaisarvioimattomat julkaisut
Käsittelee lasten toimintaterapiaa	Aikuisten toimintaterapia
Käsittelee autismiterapian häiriötä	Jokin muu kehityksellinen viivästyminen / vamma / motorisen toiminnan häiriö
Interventiossa hyödynnetään jokin luovaa menetelmää	

Yllä on nähtävissä katsauksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit (TAULUKKO 1). Valitsimme tarkennetun haun avulla ainoastaan vertaisarvioituja ja englanninkielisiä tutkimusartikkeleita. Teimme testihakuja näillä hakusanoilla useisiin eri tietokantoihin (PubMed, Proquest Central, Cinahl), mutta rajallisen ajan vuoksi teimme lopullisen haun vain Cinahl Complete tietokannasta. Valintaprosessi on nähtävissä kuviossa 1. Löysimme yllä mainituilla hakukriteereillä 23 tutkimusar-

tikkeliä, joista otsikoiden perusteella suljimme pois manuaalisesti kaikki artikkelien kaksoiskappaleet, kirjallisuuskatsaukset ja ne artikkelit, jotka eivät käsitelleet suoraan luovien menetelmien käyttöä autismikirjon lasten toimintaterapiassa. Jäljelle jääneistä seitsemästä artikkelista valitsimme abstraktien lukemisen perusteella neljä hakukriteerimme täyttävää artikkelia, ja koko tekstin lukemisen jälkeen hylkäsimme artikkeleista vielä yhden. Jäljelle jäi siis kolme artikkelia.

Kuvio 1. Valintaprosessin eteneminen.

Alla on esitelty katsauksemme artikkelit (TAULUKKO 2). Ne ovat kaikki yhdysvaltalaisia, laadullisia tutkimuksia, ja ne on julkaistu aikavälillä 2013–2023.

Taulukko 2. Valitun aineiston kuvaus.

Nro.	Tutkijat, julkaisija, tutkimusmaa ja vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimukseen osallistujat	Tutkimustyyppi
1.	Bryan M. Gee; Kelly Thompson & Holly St John Occupational Therapy International Yhdysvallat 2013	Selvittää kymmenen viikon TLP:n käytön vaikutusta autismikirjon lapseen.	Yksi lapsi.	Laadullinen tutkimus
2.	Bryan Gee; Kelly Thompson; Aaron Pierce; Megan Toupin & Jennifer Holst International Journal of Therapy and Rehabilitation Yhdysvallat 2014	Selvittää TLP:n vaikutusta kolmeen autismikirjolla olevaan lapseen.	Kolme lasta.	Laadullinen tutkimus.
3.	Hon K. Yuen; Kevin Spencer; Lauren Edwards; Kimberley Kirklin & Gavin R. Jenkins The American Journal of Occupational Therapy Yhdysvallat 2023	Kuvata virtuaalisen taikatempujen opetteluohjelman vaikuttavuutta autismikirjon lasten ja nuorten itsetuntoon ja sosiaalsiin taitoihin	17 lasta ja nuorta.	Laadullinen tutkimus.

Kirjoittajat Gee, Thompson sekä St John ovat tutkineet artikkelissaan Efficacy of a Sound-based Intervention with a Child with an Autism Spectrum Disorder and

Auditory Sensory Over-responsivity (2013) klassisen musiikin kuunteluun pohjautuvan The Listening Program:n vaikutusta autismikirjolla olevan 7-vuotiaan lapsen äänilyherkkyyteen.

Artikkelissaan The Effectiveness of Auditory Stimulation in Children with Autism Spectrum Disorders: A Case-Contron Study (2014) tutkijat Gee, Thompson, Pierce, Toupin ja Holst ovat tarkastelleet The Listening Program:n vaikutusta kolmeen autismikirjolla olevaan lapseen. Heidän tarkoituksenaan oli selvittää, vähentääkö TLP:n käyttö ylireagointia kuuloärsykkeisiin.

Tutkijat Yuen ja kumppanit tutkivat artikkelissaan A Magic Trick Training Program to Improve Social Skills and Self-Esteem in Adolescents With Autism Spectrum Disorder (2023) taikatempujen virtuaalisen harjoitteluohjelman vaikutusta autismikirjolla olevien lasten ja nuorten sosiaalisiin taitoihin ja itsetuntoon.

4.2 Aineiston analysointi

Jotta tulokset voidaan tuoda näkyviin, täytyy aineisto analysoida (Kylmä & Juvakka 2007: 112). Analysointivaiheessa erittelimme aineistosta käytetyt luovat menetelmät sekä mittarit, joilla interventioiden vaikuttavuutta on mitattu (TAULUKKO 3). Tarkastelimme myös, minkälainen vaikutus interventioilla oli osallisille. Kokosimme lisäksi muita teemoja, jotka nousivat aineistosta esiin.

Taulukko 3. Aineison analysointi.

Tutkimus	Menetelmä	Mittari	Vaikutta- vuus	Muita tee- moja
Efficacy of a Sound-Based Intervention with a Child with an Autism Spectrum Disorder and Auditory Sensory Over-Responsivity (Gee ym. 2013)	The Listening Program -ääni- maailman hyödyntä- minen	Sensory Pro- cessing Measure Sensory Over-Re- sponsivity Scales	Havaittavia muutoksia, mutta syyt epäselviä	Aistiyliherk- kyys Ääneen pe- rustuva me- netelmä
The Effectiveness of Auditory Stimulation in Children with Autism Spectrum Disorders: A Case-Control Study (Gee ym. 2014)	The Listening Program -ääni- maailman hyödyntä- minen	Sensory Pros- essing Measure Sensory Over-Re- sponsivity Scales	Osin posi- tiivisia muutoksia, mutta tu- lokset vaihtelevia	Aistiyliherk- kyys Ääneen pe- rustuva me- netelmä
The Magic Trick Training Program to Improve Social Skills and Self-Esteem in Adolescents with Autism Spectrum Disorder (Yuen ym. 2023)	Taikatemp- pujen virtu- aalinen opettelu ohjatusti	Rosen- berg Self- Esteem Scale Social Skills Im- provement System	Paljon po- siitivisia muutoksia	Asiakkaan omaan aktii- visuuteen perustuva menetelmä Toiminnalli- nen identi- teetti?

5 Tulokset

5.1 The Listening Program

Aineistossamme hyödynnetyt luovat menetelmät ovat The Listening Program sekä taikatempujen opettelu etäohjauksen avulla. The Listening Program

(TLP) perustuu neurotieteeseen, ja se on monien eri alojen ammattilaisten yhdessä suunnittelema ääniohjelma, jonka sanotaan auttavan saavuttamaan optimaalisen aivoterveuden ja toimintakyvyn (Advanced Brain Technologies: About TLP). TLP on psykoakustisesti tuotettu klassisen musiikin äänimaailma.

Tutkimuksen Gee ym. 2013 interventioon sisältyi kymmenen viikon jakso, jonka aikana tutkimukseen osallistunut lapsi kuunteli kuulokkeilla TLP-äänimaailmaa. Tutkimuksessa Gee ym. 2014 TLP oli käytössä 20 viikon ajan, mutta se oli jaettu kahteen erilliseen jaksoon.

TLP:tä käsittelevien artikkelien asiakastapauksissa todettiin interventiomenetelmän vähentävän autismikirjon oirekuvaston negatiiviseksi määritellyn käyttäytymisen kestoa ja toistuvuutta suurimmalla osalla tutkimukseen osallistujista (Gee ym. 2013: 21; Gee ym. 2014: 45). Tutkimusten tulosten perusteella tätä luovaa menetelmää kannattaa kokeilla ääniyliherkkien autismikirjon lasten interventioidissa, mutta takeita menetelmän toimivuudesta ei näiden tutkimusten perusteella voi antaa.

5.2 Taikatemppujen harjoitteluohjelma

Tutkimukseen Yuen ym. 2023 osallistui yhteensä 17 autismikirjolla olevaa 9–15-vuotiasta lasta ja nuorta. Osallistujat saivat taikatemppujen opetusta toimintaterapeuttiopiskelijoiden muodostamilta pareilta 45 minuutin sessioissa, kolmena päivänä viikossa ja yhteensä kolmen viikon ajan. Opetus toteutettiin videopuheluiden välityksellä. Opetettavat temput oli valittu huolella etukäteen, jotta voitiin varmistaa oppimistulokset. Toimintaterapeuttiopiskelijoille taikatemput opetti ammattitaikuri.

Taikatemppujen opettelu kolmen viikon ajan näyttää lisäävän kokemusta sosiaalisten taitojen ja itsetunnon kehittymisestä standardoiduilla testeillä mitattuna (Yuen ym. 2023: 5). Intervention hyödyt olivat myös havaittavissa vielä kuukauden seurantajakson jälkeen, joten tutkimus tarjoaa myös alustavaa tietoa taikatemppuohjelman avulla saatujen tulosten pysyvyydestä.

5.3 Vaikuttavuuden tarkastelu

Hyvälle kuntoutuskäytännölle on keskeistä, että toiminta perustuu sekä vaikuttavuustutkimuksesta että ammattilaisen kokemuksesta saatuun tietoon (Paltamaa, Karhula, Suomela-Markkanen & Autti-Rämö 2011: 35). Aineistossamme interventioiden vaikuttavuutta on arvioitu havainnointiin perustuvilla mittareilla (TAULUKKO 4), itsearviointimittareilla sekä huoltajille osoitetuilla kyselyillä saatuihin tietoihin perustuen (Sensory Processing Measure, Sensory Over-Responsivity Scale, Rosenberg Self-Esteem Scale ja Social Skills Improvement Systems). Ennen interventioita ja intervention jälkeen saatuja tuloksia on verrattu keskenään.

Taulukko 4. Mittarit.

Tutkimus	Mittari
Efficacy of a Sound-Based Intervention with a Child with an Autism Spectrum Disorder and Auditory Sensory Over-Responsivity (Gee ym. 2013)	Sensory Processing Measure
	Sensory Over-Responsivity Scales
The Effectiveness of Auditory Stimulation in Children with Autism Spectrum Disorders: A Case-Control Study (Gee ym. 2014)	Sensory Processing Measure
	Sensory Over-Responsivity Scales
The Magic Trick Training Program to Improve Social Skills and Self-Esteem in Adolescents with Autism Spectrum Disorder (Yuen ym. 2023)	Rosenberg Self-Esteem Scale
	Social Skills Improvement System

Sensory Processing Measure (SPM) on mittari, joka on kehitetty lasten aistitiedon käsittelyn arvioimista varten. Siihen sisältyy kaksi lomaketta, joista toinen

on tarkoitettu koulun ja toinen kodin täytettäväksi. SPM mittaa visuaalista, audiitiivista, taktiilista, proptioseptiivista ja vestibulaarista toimintaa, sosiaalista osallistumista ja praksiaa. Se antaa tietoa aistiyli- tai aliherkkyydestä, aistihakuisuudesta ja havaitsemiseen liittyvistä pulmista. (Gee ym. 2013: 14.) Sekä tutkimuksissa Gee ym. 2013 että Gee ym. 2014 SPM-lomakkeista hyödynnettiin vain ko-teihin ja huoltajille suunnattua kyselyä TLP:n vaikutuksen arvioimiseksi.

Sensory Over-Responsivity Scales (SensOR Scales) on mittari, jonka avulla voidaan arvioida lapsen ylireagoivuutta aistiärsykkeisiin. Arvion tekee ammattilainen, joka dokumentoi lapsen reaktion jokaiseen aistiärsykkeeseen. Mittaria voidaan hyödyntää eri aistien arvioinnissa, mutta tutkimuksessa Gee ym. 2014 sen avulla mitattiin vain kuuloaistiin perustuvia reaktioita. (Gee ym. 2014: 39.) SensOR Scale:a pidetään luotettavana ja validina aistiyliherkkyyden arvioinnin menetelmänä (Schoen, Miller & Green 2008: 403).

Tutkimuksessa Gee ym. 2014 tietoa kerättiin 28 viikon ajan tutkijoiden käyttämän SenSOR Scalesin ja huoltajan täyttämän (SPM) arvion avulla. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi reagoi TLP:hen eri tavalla interventiojakson aikana. Yhden osallistujan SenSOR Scalesin tulokset osoittivat intervention vaikuttaneen hänen käyttäytymiseensä positiivisesti, vaikka hänen huoltajansa tekemä arvio ei tätä tukenutkaan. Toisen osallistujan SenSOR Scalesin tulokset kertoivat, ettei interventiolla ollut suurta vaikutusta hänen käytökseensä, mutta hänen huoltajansa taas oli raportoinut havainneensa selkeää parannusta lapsen käyttäytymisessä. Kolmannen osallistujan käyttäytymisen kehitys oli ollut suhteellisen muuttumatonta intervention ajan. Hänen huoltajansa raportoi, että lapsen ääniyliherkkyyden aiheuttamat reaktiot olivat helpottuneet, mutta tutkimuksen lopulliset tulokset osoittivat, ettei interventiosta ollut ollut mainittavaa apua negatiiviseksi määritellyn käyttäytymisen hillitsemisen osalta. (Gee ym. 2014.)

Tutkimukseen Gee ym. 2013 osallistunutta lasta arvioitiin Sensory Processing Measure sekä SensOR Scales -mittareilla. Tulosten mukaan lapsella havaittiin

vähäisempää negatiivista ja itsestimuloivaa käytöstä, mikä saattaa johtua altistumisesta Sensory Over-Responsivity Scale:lle ja The Listening Program:lle.

Taikatemppujen opetteluun vaikutuksia mitattiin hyödyntäen The Rosenberg Self-Esteem Scale:a ja The Social Skills Improvement System:a. Osallistujat suorittivat nämä arviointimenetelmät ennen harjoitteluohjelmaan osallistumista ja sen jälkeen. (Yuen ym. 2023)

Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) on itsearviointikysely, jonka avulla voidaan arvioida henkilön itsetuntoa, eli käsitystä omasta arvosta. Se on yksi eniten käytetty itsetunnon tutkimisen työkalu (Monteiro, Coelho, Hanel, Medeiros & da Silva 2022: 932). Social Skills Improvement Systems (SSIS) on laajasti käytetty sosiaalisten taitojen arviointimenetelmä autismikirjon lapsille ja nuorille (Yuen ym. 2023: 4). Sitä pidetään luotettavana ja validina, ja lisäksi tarkkana mittarina havaitsemaan sosiaalisesti taitavat lapset ja ne lapset, joilla on sosiaalisten taitojen pulmia (Nader, Dunlop, Tomaszewski, Sam, Hume, Aljuaid & Odom 2023: 2).

6 Johtopäätökset

Tutkimusartikkeleissa esitellyistä luovista menetelmistä molemmat, taikatemppujen opetteluohjelma ja The Listening Program, olivat ainakin jossain intervention vaiheessa saaneet aikaan tutkimukseen osallistujien käyttäytymisessä positiivisia tuloksia. Taikatemppujen opetteluohjelmaa käytettäessä tutkimuksen tulokset olivat kuitenkin yksiselitteisemmät ja selkeämmät kuin The Listening Programia käsittelevissä tutkimusartikkeleissa. Taikatemppujen opetteluohjelmassa oli myös suurempi osallistujaotanta kuin The Listening Programia käsittelevissä artikkeleissa.

Tutkimuksen Gee. ym 2013 tulokset osoittivat, että The Listening Programia käytävällä interventiolla näytti olevan vaikutusta siihen, että osallistujan ääniherkkyys väheni, muu sensorinen prosessointi helpottui ja itsestimulointi eli

stimmaus väheni sekä kestoaltaan että toistuvuudeltaan. Myös huoltajan antamassa arviossa tutkitun lapsen äänyliherkkyys helpottui intervention aikana, vaikka lapsen saamat SenSOR Scales:in tulokset eivät tätä arviota tukeneet.

Tutkimuksen Gee ym. 2014 vaihtelevista tuloksista huolimatta jokaisen osallistujan prosessissa ilmenneet positiiviset vaiheet viittaavat siihen, että The Listening Programin käyttö osana interventiota voi olla toimiva ja kokeilemisen arvoisen autismikirjon lapsille, joilla on äänyliherkkyttä ja sensorisen integraation haasteita. Yhteistä kaikille tutkittaville oli, että he osoittivat negatiiviseksi määritellyn käyttäytymisen helpottumista ainakin yhdessä interventiojakson vaiheessa. Yhteistä kaikille osallistujille oli myös, että heidän SenSOR Scalesin antamat tulokset ja huoltajien tekemät arviot intervention vaikuttavuudesta eivät vastanneet toisiaan.

TLP:n käytössä keskeisenä tavoitteena on aistisäätelyn helpottaminen. Toiminnallisen osallistumisen tasossa on kuitenkin tässä menetelmässä selkeä ero verrattuna taikatempujen opetteluohjelmaan. TLP:ssä asiakas saa korvilleen kuulokkeet ja voi yksin puuhastella kuunteluhetken ajan itselleen mieluisia asioita (Gee ym. 2014: 39). Menetelmä ei siis suoranaisesti vaikuta lapsen toiminnalliseen osallistumiseen sosiaalisesti, mutta voi edesauttaa sen toteutumista jatkossa. Voidaan ajatella, että kehittyvä aistisäätely tuo lisäksi helpotusta henkilön arkeen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen, mikä voi ilmetä myös vahvistuvana toiminnallisena identiteettinä.

Taikatempujen opetteluä käsitelleen tutkimuksen perusteella menetelmää voisi kokeilla interventiomenetelmänä autismikirjon lasten toimintaterapiassa. Esimerkiksi erilaiset pelikorteilla, kolikoilla tai muuten yksinkertaisilla välineillä tehtävät temput voivat olla hyvä alku. Yksinkertainen temppu on helppo toteuttaa ja esittää jatkossa eri paikoissa, mikä madaltaa lapsen kynnystä toiminnalliseen osallistumiseen sosiaalisessa kontekstissa. Sopivan helppojen taikatempujen opettelu ja niiden näyttäminen muille voi vaikuttaa toiminnalliseen identiteettiin ja toiminnalliseen osallistumiseen.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa tutkimuksessa (2019) todettiin, että luova ryhmätoiminta lisää asiakkaan osallisuutta ja sitä kautta hyvinvointia. Osallisuus lisääntyy luovassa ryhmätoiminnassa, kun ihminen pääsee käsiksi olemassa oleviin voimavaroihin, saa mahdollisuuden löytää uusia voimavaroja, kuuluu johonkin ja kokee tulevaisuutensa kuulluksi. (Huhtinen-Hilden & Isola 2019.) Taikatemppujen opetusohjelma voi osaltaan vahvistaa lapsen toiminnallista osallisuutta, kun hän prosessin aikana pääsee tunnistamaan ja löytämään uusia taitoja ja voimavaroja itsestään sekä osallistuu harjoitteluohjelman muodostamaan ryhmätoimintaan. Kuten Yuen ja kumppanit (2023: 2) tutkimuksessaan toteavat, taikatemppujen opettelu ja niiden esittely lapsen kaverille auttavat paremman itsetunnon muodostumisessa ja tätä kautta vankemman toiminnallisen identiteetin rakentumisessa.

Taikatemppujen opettelu vaatii jo itsessään toiminnallista osallistumista ja sitoutumista toimintaan. Opetteluhetki sisältää väistämättä sosiaalista vuorovaikutusta ja temppujen oppiminen edellyttää keskittymistä. Itse interventiotilanne voi siis olla hyödyllinen ja miellyttävä temppujen oppimisen ilon lisäksi.

Taikatemppujen opetteluohjelman vaikuttavuutta oli mitattu kahdella tutkimukseen osallistujan tekemällä itsearviointimenetelmällä, kun taas The Listening Programin vaikuttavuutta oli arvioitu tutkijoiden ja osallistujan huoltajan näkökulmasta ilman osallistujan itsearviota. Itsearviointiin avulla voidaan kuulla osallistujan omia kokemuksia hänen kuntoutuksestaan, mitä voidaan pitää asiakaslähteisessä toimintaterapiassa erittäin olennaisena seikkana.

Autismikirjon lapsen kuntoutuksessa olisi tärkeää huomioida muun muassa kommunikaation kehittäminen visuaalisin keinoin, jäljittely-, vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen sekä tunteiden tunnistamisen kehittäminen, aistisäätelyyn vaikuttaminen sekä toiminnanohjauksen ja oman kehon hahmotuksen kehittäminen. Toiminnallisten tuokioiden suosiminen parantaa autismikirjon lasten keskittymiskykyä ja tarjoaa lapselle kehon kautta aistiärsykeitä, jotka tukevat edelleen oppimista. Opetuksessa monikanavaisuus on keskeistä, sillä autismikirjon lapsi oppii pääsääntöisesti tehokkaammin muilla keinoilla kuin kuuntelemalla.

(Moilanen & Rintahaka 2016.) Monet luovat menetelmät kuntoutuksessa hyödyntävät eri aisteja ja ovat siten monikanavaisia. Niiden käyttö voi mahdollistaa autismitietäjien lapsille mahdollisuuden osallistua terapeuttiseen toimintaan omista lähtökohdistaan käsin, mikä voi vahvistaa toiminnallista osallistumista ja sen myötä vahvistaa toiminnallista identiteettiä.

The Listening Programin vaikuttavuutta mitattiin molemmissa tutkimuksissa vain vanhempien ja/tai tutkijoiden täyttämien arviointimenetelmien kautta, mikä tarkoittaa, että tutkittavien itsearviota heidän omasta käytöksestään ja sen kehityksestä ei ole tutkimuksen puitteissa kuultu. Näin ollen tutkittavien lasten toiminnallisen osallistumisen ja identiteetin tasoa sekä kehitystä ovat voineet arvioida kuntoutettavan sijasta ainoastaan heidän huoltajansa ja tutkijat. Molempia tutkimuksia yhdisti myös se, että tutkijoiden tekemien arviointien ja huoltajien tekemien arvioiden välillä intervention vaikuttavuudesta lasten sensorisen integraation haasteisiin ja siitä johtuvaan käytökseen oli eroavaisuuksia. Tämän perusteella voidaan siis olettaa, että tutkittavien lasten käytös on ollut erilaista tutkijoiden fasilitoimassa kontrolloidussa tutkimustilanteessa verrattuna vanhempien kanssa kotona tapahtuvaan elämään.

Taikatempujen harjoitteluohjelman vaikuttavuuden arvioinnissa käytettiin osallistujien tekemiä itsearviointeja eli tutkijat painottivat tutkimuksen tuloksien mittaamisessa kuntoutettavien omaa kokemusta heidän edistymisestään. Tämä ratkaisu tarjosi tutkittaville aktiivisemmän roolin heitä koskevassa tutkimusprosessissa ja mahdollisti heidän vahvempaa toiminnallista osallistumistaan kuntoutusprosessin puitteissa. Itsearviointi vaikuttavuuden mittaamisen menetelmänä tarjosi myös tutkimukseen osallistuneille mahdollisuuden reflektoida heidän toiminnallista identiteettiään ja sen kehitystä kuntoutusprosessin aikana.

Tutkimusartikkelissa esiteltyjä luovia menetelmiä ja niiden käyttöä voi näin ollen harkita sellaisten autismitietäjien lasten kuntoutuksessa, joilla on todettu ääniyliherkkyyttä, haasteita sosiaalisten taitojen kanssa tai itsetunto-ongelmia.

7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on välttämätöntä, jotta voidaan tarkastella tieteellisen tiedon ja sen hyödyntämisen mahdollisuuksia. Eettiset seikat ovat myös tärkeitä, ja epäeettinen toiminta tutkimusprosessissa vie pohjan kokyöltä. (Kylmä & Juvakka 2007: 127, 137.) On tärkeää pohtia myös jo aihetta valitessa sen oikeutusta. Valinnaksi ei riitä pelkkä kiinnostus aihetta kohtaan, vaan aikaisempaan tutkimukseen syventyminen ja sen analysointi on aina tarpeen. (Kylmä & Juvakka 2007: 144.) Vaikka opinnäytetyö ei ole tieteellistä tutkimusta, on eettisyyden ja luotettavuuden arvioiminen koko prosessin ajan tärkeää. Olemme perehtyneet ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin (Arene 2019) ja varmistaneet, että olemme toimineet suositusten mukaisesti. Työskentelyn aikana olemme syventyneet monipuolisesti kirjallisuuteen, tutkimukseen ja muuhun materiaaliin hakiessamme ja kartoittaessamme tietoa toimintaterapiasta, autismikirjosta, luovista menetelmistä ja vaikuttavuustutkimuksesta.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida sen uskottavuuden kautta. Uskotavuutta voi lisätä se, että kirjoittajat ovat syventyneet tutkittavaan aiheeseen pitkän ajan kuluessa. (Kylmä & Juvakka 2007: 128.) Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa aikataulumme muuttui yllättäen kiireisemmäksi kuin olimme suunnitelmavaiheessa ajatelleet. Koko prosessi on kestänyt hieman alle vuoden. Mikäli alkuperäinen aikataulumme olisi toteutunut, olisimme todennäköisesti syventyneet moniin aihealueisiin vielä nykyistä syvällisemmin ja monipuolisemmin.

Sekä luovuuden että luovien menetelmien määrittely on monimutkaista, minkä huomasimme jo hakusanoja muodostaessamme. Syvempi aikaisempaan tutkimukseen perehtyminen prosessin alkuvaiheessa olisi todennäköisesti selventänyt käsitteiden määrittelyä, tunnistamista ja siten hakuprosessin toteuttamista.

Luovien menetelmien määrittelyn lisäksi pohdintaa aiheutti The Listening Program:in suuri osuus katsauksesta. Sen sisällyttäminen luoviin menetelmiin perustuu sen musiikin ja eri äänimaailmojen yhdistämisestä, mutta sitä ei ole yhtä

helppoa mieltää luovaksi toiminnaksi kuin esimerkiksi maalaamista, tanssia tai teatteria. Opinnäytetyön aiheen tiukka rajaus seuloi pois paljon tutkimuksia, joissa on käytetty luovia menetelmiä lasten toimintaterapiassa ilman autismikirjon näkökulmaa. Ääniyliherkkyydet ovat kuitenkin todellinen haaste monelle autismikirjon lapselle, ja siksi erilaiset apukeinot ovat tarpeen ja niiden esiin tuominen kannattavaa.

Tutkimusta tehdessä kirjoittajan on tärkeää olla tietoinen omista lähtökohdistaan ja siitä, miten lähtökohdat voivat vaikuttaa tutkimusprosessiin ja aineistoon, mikä tarkoittaa refleksiivisyyttä (ks. Kylmä & Juvakka 2007: 129). Opinnäytetyöprosessi oli alussa molemmille kirjoittajille tuntematon, samoin kirjallisuuskatsaus systemaattisella tiedonhauilla. Olemme pyrkineet kriittisyyteen sekä omaa toimintaamme että aineistoa kohtaan koko työskentelyn ajan.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan tutkimusprosessin kirjaamista siten, että se on toistettavissa jonkun muun toimesta (ks. Kylmä & Juvakka 2007: 129). Olemme opinnäytetyötä kirjoittaessa pyrkineet avoimuuteen ja siihen, että kaikki vaiheet ja ratkaisut on tuotu esiin. Olisimme voineet kirjoittaa vielä tarkemmin testihauista eri tietokannoissa ja siitä, millaisia tuloksia saimme näiden hakujen aikana. Se olisi tuonut lisää tarkkuutta työhön.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös tulosten siirrettävyys. Kirjoittajien on annettava esimerkiksi riittävästi kuvailevaa tietoa lukijalle. (ks. Kylmä & Juvakka 2007: 129). Olemme pyrkineet kuvailemaan tässä työssä tarkasti opinnäytetyömme aineistoa, jotta sen hyödyntäminen olisi Mahdollisuus lapselle Ry:n työntekijöille ja muille lukijoille mahdollista.

Analysoimamme vertaisarvioidut tutkimusartikkelit on julkaistu arvostetuissa toimintaterapian ammattilehdissä kuten *The American Journal of Occupational Therapy*, *International Journal of Therapy and Rehabilitation* ja *Occupational Therapy International*. Tutkimusten tekijät ovat artikkeleissaan läpinäkyvästi raportoineet tutkimusprosessien puutteista ja niiden mahdollisista vaikutuksista tutkimustuloksiin, mitä pidämme luotettavuuden merkinä.

Esimerkiksi The Listening Programin kehittäjät suosittelevat interventio-ohjelmaa käytettäväksi autismikirjon lasten interventioissa 20 viikon mittaisen ajan, jotta osallistujat saavuttavat mahdollisimman hyvän lopputuloksen. Ensimmäisessä TLP:tä tutkivassa artikkelissa (Gee ym. 2013) tutkijat olivat kuitenkin toteuttaneet vain 10 viikon interventiojakson eli lyhentäneet hoitojakson pituutta puolella. Näin ollen on perusteltua pohtia, kuinka intervention tuloksilla voidaan arvioida menetelmän vaikuttavuutta.

Toisessa TLP:tä käsittelevässä artikkelissa (2014) tutkijat olivat tunnistaneeet muutamia puutteita. Ensimmäiseksi aikarajoitteiden takia tutkijat eivät olleet saaneet kerättyä tarpeeksi johdonmukaisia pohjatietoja tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa. Tutkimuksen otanta oli myös hyvin pieni, sillä tutkimukseen osallistui vain kolme lasta. Tutkittavat eivät olleet myöskään tarpeeksi homogeenisiä keskenään autismikirjon diagnoosien tai äänyliherkkyyksien osalta. TLP:n kehittäjät suosittelevat ohjelmaa käytettäväksi 20 viikon ajan, mutta tutkimuksessa Gee ym. (2014) TLP:tä käytettiin kahtena erillisenä ajanjaksona.

Mikäli laadullisia tutkimuksia kritisoidaan niiden pienestä otannasta, niitä tarkastellaan silloin määrällisen tutkimuksen luotettavuudesta käsin. Laadulliselle tutkimukselle on kuitenkin tyypillistä juuri kontekstisidonnaisuus, aineiston pienuus ja subjektiivisuus. (ks. Kylmä & Juvakka 2007: 133–134.) Tästäkin huolimatta haluamme tuoda esiin opinnäytetyömme varsin pienen aineiston. Tutkimusten pieni määrä kertonee ainakin siitä, että tieteellistä tutkimusta aiheesta on tehty ylipäänsä varsin vähän, ainakin englannin kielellä julkaistuna. Lisäksi sen voi osoittaa kritiikkinä systemaattista tiedonhakuamme kohtaan, mihin olisimme voineet syventyä tarkemmin. Näin ollen katsauksemme tuloksista ei voi tehdä kovin kauaskantoisia johtopäätöksiä, vaikka ne antavatkin viitteitä kokeilemisen arvoisista luovista menetelmistä autismikirjon lasten toimintaterapiassa ja nostavat esiin tarpeen aiheen jatkotutkimukselle.

8 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu, minkälaista tutkimusta luovien menetelmien käytöstä autismikirjon lasten toimintaterapian kontekstissa on olemassa, mikä menetelmien vaikuttavuus on ja miten vaikuttavuutta on mitattu. Analysoitavana aineistona olleet kolme tieteellistä tutkimusartikkelia on kerätty systemaattisella tiedonhaulla. Löydetyt menetelmät olivat The Listening Program -äänimaailma sekä taikatemppujen opetusohjelma, joita tarkastelimme toiminnallisen identiteetin ja toiminnallisen osallisuuden kautta. Opinnäytetyöprosessi herätti paljon ajatuksia autismikirjosta sekä vaikuttavuuden tutkimisesta toimintaterapian kontekstissa.

Viestinnän ja kommunikoinnin haasteet ovat yleisiä autismikirjon ihmisillä, ja siksi luovien toimintojen monipuoliset mahdollisuudet itseilmaisulle voivat osoittautua tärkeiksi viestinnän kanaviksi. Aikaisemman tutkimuksen mukaan taiteen ja taideterapian käyttö täydentävänä hoitomuotona voi auttaa autismikirjon lapsia ja nuoria parantamaan omia sosiaalisia taitojaan ja psykologista hyvinvointia (Bosgraaf, Spreen, Pattiselanno & Van Hooren 2020). Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että musiikki ja taide voivat auttaa autismikirjon lapsia tunteiden ilmaisemisessa, tunnistamisessa, ymmärtämisessä ja käsittelyssä. Myös musiikki- ja taideterapia voivat parantaa kommunikaatiota, mukaan lukien sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja, aistihavaintoa ja kielen tuottamista joillakin autismikirjon lapsilla. (Fancourt & Finn 2019; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023) Opinnäytetyömme aineisto tukee tätä aikaisempaa näkemystä aiheesta. Taikatemppujen opetteluohjelma erityisesti näytti tuovan helpotusta sosiaalisten taitojen haasteisiin ja kohentavan osallistujien itsetuntoa.

Sanalla “autismikirjo” viitataan autismin monipuoliseen ilmenemiseen, toimintakyvyn vaihteluun ja yksilöllisyyteen. Sanonnan mukaan tavattuasi yhden autismikirjolla olevan ihmisen, olet tavannut yhden autismikirjolla olevan ihmisen. (Autismiliitto 2023.) Näin ollen toimintaterapian kontekstissa on tärkeää tunnistaa ihminen autismikirjon takana, eikä tulkita ihmistä autismikirjon ilmentymänä.

Ihmisen kohtaaminen yksilönä, tämän kiinnostuksen kohteiden, tavoitteiden, taitojen ja ympäristön huomioiminen voi auttaa taitojen ja voimavarojen löytymisessä. Luovien menetelmien mahdollisuudet ovat moninaiset, mutta niidenkin käyttö tulee arvioida asiakaskohtaisesti siten, että ne palvelevat tavoitteiden saavuttamista ja ovat asiakkaalle mielekkäitä.

Haluamme nostaa esiin, että tämän opinnäytetyön kirjoittajat eivät ole autismikirjolla, ja siten jokin näkökulma neurokirjoon on voinut jäädä puuttumaan. Kuntoutuksesta puhuttaessa on hyvä olla tietoinen myös vallan näkökulmasta. Ei ole itsestään selvää, minkälainen käytös koetaan niin haastavana tai poikkeavana, että sitä halutaan kuntouttaa ja siten pyrkiä sopeuttamaan ihminen tyypillisesti kehittyvien ja toimivien ihmisten maailmaan.

Sosiaalisen vammaistutkimuksen teoria käsittää vammaisuuden olevan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyvä ilmiö, eikä joukko yksilön piirteitä, jotka nähdään ongelmallisina ja korjausta vaativina (Vehmas 2005: 15). Myös jotkin autismikirjon piirteistä voivat muodostua haastaviksi vasta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jos toinen osapuoli kokee tilanteen omituisena. Pulmat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa voivat siten johtua molemmista osapuolista, eivätkä yksinomaan autismikirjosta. (Sasson ym. 2017: 1.)

Opinnäytetyömme toisen tutkimuskysymyksen ohjaamina tarkastelimme vaikuttavuuteen ja sen mittaamiseen liittyviä teemoja. Aineistossa esiin nousseiden menetelmien vaikuttavuus oli vaihtelevaa sekä menetelmästä että tutkimukseen osallistujasta riippuen. TLP:n vaikuttavuuden näyttö jäi hieman epäselvemmäksi kuin taikatemppujen opetusohjelman, joka vaikutti saaneen toivottuja tuloksia aikaan.

Halusimme opinnäytetyössä tarkastella luovien menetelmien käytön vaikuttavuutta ja vaikuttavuuden mittaamisen käytänteitä, sillä luovia menetelmiä käytetään lasten toimintaterapiassa näkemyksemme mukaan laajasti, myös autismikirjon asiakkaiden parissa. Itse emme kuitenkaan onnistuneet löytämään satun-

naistettua kontrolloitua tutkimusta (RCT) opinnäytetyömme rajaamassa kontekstissa, joten halusimme pohtia myös muita mahdollisia mittaamisen ja tiedonmuodostuksen vaihtoehtoja toimintaterapian näkökulmasta.

Näyttöön perustuvaa käytäntöä (evidence-based practice) voidaan kuvata prosessiksi, joka yhdistää kliinisen asiantuntijuuden, parhaan saatavilla olevan tutkimustiedon sekä asiakkaille tärkeät arvot ja mieltymykset (Bennett & Bennett 2000: 172). Asiakkaiden korkeat odotukset hoidon laadukkuudesta, sosiaali- ja terveysalojen resurssien niukkuus, tutkimustiedon lisääntyminen ja muutokset hoitomuodoissa sekä kuntoutuskäytännöissä ovat lisänneet terveydenhuollon ammattilaisten painetta varmistaa, että kliininen käytäntö on näyttöön perustuvaa (Bennett & Bennett 2000: 171).

Näyttöön perustuvan käytännön suurin haaste on saadun tutkimustiedon soveltaminen asiakkaan arkeen ja kuntoutuskontekstiin (Bennett & Bennett 2000: 177–178). Mitä tarkemmin tutkittavien ryhmä ja intervention muoto on rajattu, sitä haastavampaa tutkimuksen tuloksia on soveltaa käytännön ammatilliseen toimintaan ihmisten aidoissa toimintaympäristöissä (Margison ym. 2000: 124). Vaikka interventio olisikin todettu vaikuttavaksi, on jokaisen asiakkaan kohdalla pohdittava, onko kyseinen intervention muoto juuri hänelle sopiva.

Satunnaistettu kontrolloitu tutkimus (randomized controlled trial, RCT) on vuosikymmeniä ollut terveydenhuollon interventioiden tehon osoittamisen kultainen standardi, parhaana mahdollisena pidetty tutkimusasetelma, sillä se pystyy satunnaistamisen kautta muun muassa vähentämään tutkijoiden ja osallistujien puolueellisuutta (Margison, Barkham, Evans, McGrath, Mellor Clark, Audin & Connell 2000: 124). Jotkin tahot ovat kuitenkin myös kyseenalaistaneet RCT-tutkimuksen aseman ensisijaisena mittaamisen välineenä psykologisissa tutkimuksissa. Kriitikot ovat nostaneet esille, että vaikka RCT-tutkimukset kertovat interventioiden toimivuudesta, ne eivät todenna sitä, mikä interventiossa on ollut vaikuttavaa (Lilienfeld, McKay & Hollon 2018: 536).

Käytäntöön perustuva näyttö (practice-based evidence) on prosessi, jossa kerätään laadukasta tietoa jokapäiväisestä kliinisestä työstä ja rutiineista (Margison ym 2000: 123). Tutkimustietoa usein arvostetaan enemmän kuin käytännön kautta saatua tietoa, joka on muodostunut terapeutin kokemuksen, asiakkaan tarjoamien näkökulmien ja kuntoutuksen kontekstin pohjalta. Käytäntöön pohjautuvaan tietoon nojaututaan usein kuitenkin silloin, kun tarvittava tutkimustieto puuttuu tai se on tuloksiltaan epäselvää, tai kun klinikoilla ei ole tarpeeksi aikaa, taitoa tai itseluottamusta hyödyntää tutkimustietoa käytännön työnsä tukena. Käytäntöön pohjautuvaa näyttöä tulee kuitenkin tarkastella ja arvioida asianmukaisella kriittisyydellä, sillä siihen voi vaikuttaa ammattilaisen ennakko-oletukset, valikoivuus ja väärät tulkinnat. (Greber 2021: 11.)

Tutkijat Buchanan, Jelsma ja Siegfried (2016) kuitenkin esittävät, että käytäntöön pohjautuva näyttö eli tieto, joka on johdettu käytännön kliinisen työn kautta, on yhtä tärkeää kuin näyttöön pohjautuvat käytännöt, joissa pyritään hyödyntämään tutkittua tietoa. Toimintaterapeutit tarvitsevat kuitenkin työssään tarpeeksi aikaa dokumentoidakseen hyödyntämiään käytäntöjä, jotta niistä saatua tietoa voidaan käyttää näyttöön perustuvan tiedon tuottamiseen ja jäsentelyyn. (Buchanan, Jelsma & Siegfried 2016: 64.)

Toimintaterapiassa käytäntöön perustuva näyttö on tärkeässä osassa, kun kehitetään asiakkaan tarpeisiin parhaiten soveltuvia interventioita ja tehdään hänen kohdistuvaa ammatillista harkintaa. Koko toimintaterapeutin ammatin ytimessä on ajatus siitä, että ihmiset rakentavat ainutlaatuisia ja henkilökohtaisia merkityksiä ja tarkoituksia niihin toimintoihin, joita he sitoutuvat tekemään. Ei täten ole siis yllättävää, että jokainen asiakas reagoi tarjottuihin interventioihin omalla ainutlaatuisella tavallaan. (Greber 2021: 11.) Näin ollen toimintaterapeutin on aina tärkeää soveltaa käyttämiään menetelmiä asiakkaan kuntoutustavoitteen, mielenkiinnon kohteiden ja arvojen pohjalta löytääkseen omalle asiakkaalleen parhaiten sopivan kuntoutustavan.

Hyvää kliinistä käytäntöä voidaan tukea hyödyntämällä erilaisia mittausnäkökulmia, jotka voivat sisältää muun muassa käytäntötutkimusta, jossa näyttöön pohjautuvaa käytäntöä voidaan täydentää käytäntöön pohjautuvalla näytöllä (Margison ym. 2000: 129). Käytäntötutkimus on ensisijaisesti soveltavaa tutkimusta (Satka; Karvinen-Niinikoski & Nylund 2005: 11), jota ideoidaan ja toteutetaan yhdessä tutkijoiden ja käytännön toimijoiden, kuten sosiaalityön ammattilaisten, asiakkaiden, kokemusasiantuntijoiden, palvelujen johtajien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa (Helsinki Practice Research Center 2023). Kontrastina kaikista virallisimmalle tutkimukselle, käytäntötutkimuksen keskuskeskukset ja verkostot pyrkivät hyödyntämään arjen hoitotyössä karttunutta kliinistä kokemusta ja tietotaitoa tarkasti organisoitujen kliinisten tutkimusten sijaan (Margison ym. 2000: 128).

Käytäntötutkimuksessa ymmärretään kaikki siihen osalliset ihmiset tiedon kantajiksi ja ajatellaan, että muillakin kuin tutkijoilla tulee olla mahdollisuus luoda uutta ja nimetä uusia havaintoja (Satka ym. 2005: 12). Tämän perusteella voidaan tunnistaa käytäntötutkimukselle ja toimintaterapialle yhteinen horisontaaliksi rakentuva tiedontuotannon tapa. Toimintaterapiaprosessissa ja käytäntötutkimuksessa nähdään kaikki prosessiin osallistujat tasa-arvoisina asiantuntijoina, joilla on tärkeää ja käyttökelpoista tietoa.

Nykyisessä globaalissa maailmassa erilaisista kulttuurisista taustoista tulevat ihmiset kohtaavat väistämättä toisiaan myös kuntoutuksen kontekstissa. Kohtaamisissa arvot, tavoitteet ja käsitykset vaikuttavasta terapiasta saattavat olla ristiriidassa keskenään, jolloin tiedon ja ymmärryksen kartuttaminen puolin ja toisin, mutta erityisesti ammattilaisen kohdalla on tärkeää.

Kaikki tämän opinnäytetyön aineiston tutkimukset oli toteutettu Yhdysvalloissa. The Listening programia käsittelevät tutkimukset oli toteutettu Idahon yliopiston toimesta ja taikatemppujen opetteluohjelmaa koskeva tutkimus Alabaman yliopiston toimesta. Yksikään artikkeleista ei raportoinut suoraan tutkimukseen

osallistuneiden etnisyydestä tai kulttuurisesta taustasta. Ainoastaan taikatemp-pujen opetteluohjelman tutkimuksessa osallistumiskriteeriksi oli määritelty riit-tävä englannin kielen taito. Ottaen huomioon, että Yhdysvallat on erittäin moni-kulttuurinen yhteiskunta, emme voi näiden tietojen perusteella arvioida, millai-seen kulttuuriseen kontekstiin tutkimukset ja niiden tulokset asettuvat.

Kulttuurisen osaamisen puute vaikuttaa terveydenhuoltoalalla palvelujen saavu-tettavuuteen, käyttöön ja tuloksiin kaikilla hoidon tasoilla. Käytännöt ja menette-lyt, jotka on kehitetty huomioimatta kulttuurisia näkökulmia, voivat aiheuttaa saavutettavuuden ongelmia etnisesti kantaväestöstä poikkeaville yksilöille ja yh-teisöille. (Bartgis & BigFoot 2009: 7.) Näyttöön perustuvaa käytäntöä voidaan tarkastella kulttuurisen moninaisuuden näkökulmasta, jolloin pidetään tärkeänä, että tutkimuksiin osallistuisi tarpeeksi monipuolisesti eri etnisiin ryhmiin kuuluvia henkilöitä, ja että tutkimuksissa otettaisiin tarvittavissa määrin huomioon eri kult-tuurien ja kulttuurisen kontekstin vaikutus tutkittavaan aihepiiriin (Bartgis & Big-Foot 2009: 8). Muutoin riskinä on, että tehdyt tutkimukset edustavat vain tiettyjä ihmisryhmiä sekä kulttuuritaustoja ja niiden tulokset ovat saumattomasti sovel-lettavissa vain näiden ryhmien kuntoutukseen.

Bartgis ja BigFoot (2009) tarjoavat käytäntöön perustuvan näytön määritelmään kulttuurisen näkökulman, sillä he määrittelevät sen olevan joukko toimintata-poja, jotka nousevat paikallisesta yhteisöstä, ovat juurtuneita paikalliseen kult-tuuriin ja ovat tehokkaiksi tunnustettuja paikallisen yhteisön sisällä. Käytäntöön perustuva tieto on ollut käytössä monissa heimoyhteisöissä, kuten Amerikan al-kuperäiskansojen keskuudessa, vuosisatojen ajan. Nämä hyväksi havaitut käy-tännöt eivät ole koskaan käyneet läpi kliinisiä tutkimuksia, mutta ne ovat säily-neet, koska ne on todettu hyviksi ajan saatossa. (Bartgis & BigFoot 2009: 9.)

Bartgis ja BigFoot (2009) esittävät kaksi syytä sille, miksi monien heimoyhteisö-jen, esimerkiksi Amerikan intiaanien ja Alaskan alkuperäisasukkaiden, käyttä-miä käytäntöön perustuvia toimintatapoja ei ole voitu tieteellisesti tutkia. Ensin-näkin tiettyihin kulttuuriin perustuvien interventioiden dokumentointia on pidetty

sopimattomana yhteisön kulttuuriarvojen, henkisten opetuksien ja historian pohjalta. Lisäksi kirjoittajat huomauttavat, että heimoyhteisöillä on harvoin mahdollisuutta kasata asianmukaisia taloudellisia resursseja dokumentoidakseen todisteita käytännöistä, joita heidän yhteisöissään on käytetty vuosisatojen ajan. (Bartgis & BigFoot 2009: 9.) Näin ollen voidaan ajatella, etteivät näyttöön perustuvat käytännöt edusta tasa-arvoisesti kaikista taustoista tulevien ihmisryhmien toimintatapoja ja käsitystä tiedonmuodostuksesta.

Empiirinen tutkimus ja käytännön näyttö edustavat vastakkaisia tietämisen ja tiedonmuodostuksen tapoja (Greber 2021:12). Molempien tiedonmuodostuksen tapojen takana on kuitenkin sama tavoite eli ne pyrkivät parantamaan hoidettavien asiakkaiden elämän laatua laadukkaan tiedon kautta (Bartgis & BigFoot 2009: 10).

Toimintaterapian ja luovien menetelmien tuloksia ja vaikuttavuutta voidaan tarkastella sekä yhteisön että yksilön näkökulmista ja tämä on hyvä huomioida vaikuttavuutta ja sen mittareita tarkasteltaessa. Luovien menetelmien vaikuttavuutta voidaan tutkia kuntoutujan tai hänen läheistensä kokemusten pohjalta. Vaikuttavuutta voidaan myös tarkastella yhteiskunnallisen tuloksellisuuden ja tuottavuuden näkökulmasta, jolloin arvioidaan, onko toimintaterapeuttinen interventio parantanut asiakkaan työkykyä tai osallisuutta yhteiskunnan toimintoihin.

Kuntoutuksen kustantajan kannalta, oli se sitten yhteiskunta, vakuutusyhtiö tai asiakas itse, on myös tärkeää tarkastella interventioiden kustannuksien ja niistä saadun hyödyn välistä suhdetta. Jos interventio on toimiva, mutta äärimmäisen kallis toteuttaa, onko hoidon kustannusten ja hyödyn välinen suhde edelleen perusteltavissa? Myös hoidon koettu laatu ja asiakastyytyväisyys voivat olla näkökulmia luovien menetelmien vaikuttavuutta arvioitaessa toimintaterapian kontekstissa.

Joskus eri tahojen kokemukset ja tavoitteet intervention vaikuttavuudesta voivat olla erilaisia tai ristiriitaisia keskenään. Asiakas voi esimerkiksi subjektiivisesti kokea saaneensa apua vammaan tai sairauteensa toimintaterapiasta, mutta jos

hän ei palaa työkykyiseksi ja tuottavaksi yhteiskunnan jäseneksi, on toimintaterapian taloudellinen hyöty yhteiskunnalle tai maksavalle taholle kyseenalainen. Tällöin interventio on kiistatta ollut vaikuttava yksilön näkökulmasta, mutta yhteiskunnan taloudellisesta näkökulmasta kuntoutuksellinen päämäärä ja sen toivottu vaikuttavuus jää saavuttamatta.

Tässä opinnäytetyössä analysoimamme aineisto on melko pieni ja löydettyjä luovia menetelmiä on vain kaksi. Se on siis kirjallisuuskatsauksena melko suppea. Se kuitenkin tarjoaa uutta tietoa suomen kielellä esitettynä ja kenties uusia ideoita toimintaterapeuteille autismikirjon lasten kuntoutukseen.

Kun puhutaan luovista menetelmistä ja toiminnoista, usein ensimmäinen ajatus saattaa liittyä erilaisiin kuvataiteen muotoihin, musiikkiin, savitöihin tai tanssiin - niin myös meillä kirjoittajilla. Olemmekin joutuneet haastamaan ajatteluamme opinnäytetyöprosessin aikana, kun olemme syventyneet klassisen musiikin äänimaailman hyödyntämiseen sekä taikatemppujen opettelun mahdollisuuksiin. Luovalle ajattelulle ominaisesti olemme pyrkineet heittäytymään ja tutustumaan avoimin mielin uuteen. Luovuus värittää usein toimintaterapeutin työtä, ja tämä opinnäytetyö esittelee kaksi luovaa menetelmää. Jatkotutkimusta ajatellen voi olla hyödyllistä koostaa esimerkiksi opas, jossa esitellään toimintaterapeuteille useita erilaisia luovia menetelmiä, joista voi olla hyötyä autismikirjon lasten kuntoutuksessa.

Lähteet

Advanced Brain Technologies: About TLP. <<https://advancedbrain.com/about-ttp/>>. Viitattu 13.10.2023.

AOTA 2023. What is occupational therapy? American Occupational Therapy Association. <<https://www.aota.org/about/what-is-ot>>. Viitattu 19.9.2023.

Arene Ry 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. <<https://arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>>. Viitattu 12.11.2023.

Audet, Lisa 2010. Core Features of Autism Spectrum Disorder: Impairment in Communication and Socialization, and Restrictive Repetitive Acts. Teoksessa Miller Kuhaneck, Heather & Watling, Renee (toim.) Autism: A Comprehensive Occupational Therapy Approach. 3. painos. AOTA Press.

Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammalääkäriyhdistyksen, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2023. Saatavana sähköisesti <www.kaypa-hoito.fi>. Viitattu 31.10.2023.

Autismiliitto. Perustietoa autismista 2023. <<https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/>>. Viitattu 11.11.2023.

Bartgis, Jami & BigFoot, Dolores Subia 2009. History and Background of Promising Practices. Teoksessa National Indian Health Board (Toim.). Healthy Indian Country Initiative Promising Prevention Practices Resource Guide - promoting innovative tribal prevention programs. The Department of Health and Human Services (DHHS) Office of Minority Health. <https://www.nihb.org/docs/04072010/2398_NIHB%20HICI%20Book_web.pdf>.

Bennett, Sally & Bennett, John W 2000. The process of evidence-based practice in occupational therapy: Informing clinical decisions. Australian Occupational Therapy Journal 47, 171–180.

Bernier, Allison; Ratcliff, Karen; Hilton, Claudia; Fingerhut, Patricia & Li, Chi-Ying 2022. Art interventions for children with autism spectrum disorder: A scoping review. American Journal of Occupational Therapy, 76(5).

Bosgraaf, Liesbeth; Spreen, Marinus; Pattiselanno, Kim & Van Hooren, Susan 2020. Art Therapy for Psychosocial Problems in Children and Adolescents: A Systematic Narrative Review on Art Therapeutic Means and Forms of Expression, Therapist Behaviour, and Supposed Mechanisms of Change. Frontiers of Psychology 11.

Brito, Silvio Manuel & Thomaz, João P. C. Fernandes 2022. Introductory Chapter: Creativity in Decision Making. Teoksessa Brito, Silvio Manuel & Thomaz, João P. C. Fernandes, (Toim.). Creativity. IntechOpen United Kingdom.

Buchanan, Helen; Jelsma, Jennifer & Siegfried, Nandi 2016. Practice-based evidence: evaluating the quality of occupational therapy patient records as evidence for practice. *South African Journal of Occupational Therapy* 46(1).

Case-Smith, Jane & Arbesman, Marian 2008. Evidence-Based Review of Interventions for Autism Used in or of Relevance to Occupational Therapy. *The American Journal of Occupational Therapy* 62(4): 416–429.

Case-Smith, Jane 1998. Occupational Therapy in Family-Centered Early Intervention. Teoksessa Case-Smith, Jane (toim.) *Pediatric Occupational Therapy and Early Intervention*. Boston: Butterworth-Heinemann.

Christiansen, Charles H & Townsend, Elisabeth A 2010. An Introduction to Occupation. *Introduction to Occupation -The Art and Science of Living*. Pearson Education Inc. New Jersey. S.24

Collin, Kaija & Billett, Stephen 2010. Luovuus ja oppiminen työssä. Teoksessa Collin, Kaija & Paloniemi, Susanna & Rasku-Puttonen, Helena & Tynjälä, Päivi, (Toim.). *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus*. WSOYpro Helsinki.

Cooper, Kate; Smith, Laura G.E & Russell, Ailsa 2017. Social identity, Self-esteem, and Mental Health in Autism. *European Journal of Social Psychology* 47(7): 844–854.

Engenström, Yrjö; Kerosuo, Hannele & Kajamaa, Anu 2008. Teoksessa Mäkitalo, Jorma & Turunen, Jari & Vilkkumaa, Ilpo (Toim.). *Vaikuttavuus muutoksessa*. Verve.

Eschenfelder, Verna G; Gavalas, Christina M; Pendergast, Taylor M & Gorman, Colleen A 2018. Expressive Art to Facilitate the Development of the Occupational Profile: A Scoping Review. *The Open Journal of Occupational Therapy* 6(1): 8.

Fancourt D. & Finn S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; (Health Evidence Network (HEN) synthesis report 67).

Foels, Leonora E. & Bethel, Joyous C. 2016. Revitalizing Social Work Education Using the Arts. *Social Work With Groups*, 41(1-2): 74–88.

Gonkhale, Preetee S & Sawant, Parag 2015. Effectiveness of Occupational Therapy Intervention on Social Interaction Skills in Children with Mild Autism Spectrum Disorder. *Indian Journal of Physiotherapy & Occupational Therapy* 9(4): 229–234.

Greber, Craig 2021. Critical Appraisal of Practice Evidence: A Professional Imperative for Occupational Therapy. *New Zealand Journal of Occupational Therapy*, Volume 68 No 1: 11–14.

Helenius, Aili 2004. Leikki ja lapsen kehitys. Teoksessa Hintikka, Maija & Helenius, Aili & Vähänen, Leena, (Toim.). *Leikistä totta – omaehtoisen leikin merkitys*. Tammi, Helsinki.

Helsinki Practice Research Center 2023. Tietoa meistä. <<https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/helsinki-practice-research-centre/tietoa-meista>>. Viitattu 20.10.2023.

Huhtinen-Hilden, Hanna & Isola, Anna-Maria 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. <<https://www.julkari.fi/handle/10024/137914>>. Viitattu 21.10.2023.

Johansson, Kirsi; Axelin, Anna; Stolt, Minna & Ääri, Riitta-Liisa (toim.) 2007. *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja.

Johnson, Alan; Ashby, Samantha & Lawry, Miranda 2022. A Scoping Review Exploring the Use of Art-Making-as-Therapy in Adult Mental Health Occupational Therapy Practice. *The Open Journal of Occupational Therapy* 10(4):1–18.

Känkänen, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. Helsingin yliopisto. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 10.11.2023.

Känkänen, Päivi 2022. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. <<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>>. Viitattu 17.4.2023.

Kerola, Kyllikki; Kujanpää, Sari & Timonen, Tero 2009. *Autismin kirjo ja kuntoutus*. PS-kustannus: Juva.

Kielhofner, Gary 2008. *Dimensions of Doing. Model of Human Occupation – Theory and Application*. Lippincott Williams & Wilkins. USA. s. 101–106.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. *Laadullinen terveystutkimus*. Edita.

Lilienfeld, Scott O; McKay, Dean & Hollon, Steven D 2018. Why randomised controlled trials of psychological treatments are still essential. *Lancet Psychiatry*. 5(7): 536–538. Viitattu 25.10.2023.

Luebben, Aimee J; Hinojosa, Jim & Kramer, Paula 2009. Teoksessa Kramer, Paula & Hinojosa Jim (toim.): *Frames of References for Pediatric Occupational Therapy* 3. painos. Lippincott Williams & Wilkins.

- Mäkitalo, Jorma & Turunen, Jari 2008. Johdanto. Teoksessa Mäkitalo, Jorma; Turunen, Jari & Vilkkumaa, Ilpo (Toim.). Vaikuttavuus muutoksessa. Verve.
- Malchiodi, Cathy A 2010. Taideterapia taitona ja tieteenalana. Teoksessa Malchiodi, Cathy A, (Toim.). Taideterapian käsikirja. UNIpress Suomi.
- Margison, Frank R; Barkham, Michael; Evans, Chris; McGrath, Graeme; Mellor Clark, John; Audin, Kerry & Connell, Janice 2000. Measurement and psychotherapy - Evidence-based practice and practice-based evidence. *British Journal of Psychiatry*. 177(2): 123–130.
- Miller Kuhaneck, Heather & Watling, Renee (toim.) 2010. Autism: A Comprehensive Occupational Therapy Approach. 3. painos. AOTA Press.
- Moilanen, Irma & Rintahaka, Pertti 2016. Autismikirjon häiriöt lapsilla ja nuorilla. Teoksessa Kumpulainen, Kirsti & Aronen, Eeva & Hanna Ebeling & Eila Laukkanen & Mauri Marttunen & Kaija Puura & Andre Sourander (toim.): Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Duodecim Oppikirjat. Kustannus Oy Duodecim.
- Monteiro, Renan; Coelho, Gabriel; Hanel, Paul; Medeiros, Emerson & da Silva, Phillip 2022. The Efficient Assessment of Self-Esteem: Proposing the Brief Rosenberg Self-Esteem Scale. *Applied Research Quality Life* 17, 931–947.
- Morison, Linda; Simonds, Laura & Steward, Sarah-Jane F 2021. Effectiveness of Creative Arts-Based Interventions for Treating Children and Adolescents Exposed to Traumatic Events: a Systematic Review of the Quantitative Evidence and Meta-Analysis. *Arts & Health: International Journal for Research, Policy & Practice* 14(3): 237–262.
- Mosey, Anne Cronin 1986. Psychosocial Components of Occupational Therapy. Raven Press New York.
- Müllersdorf, Maria & Ivarsson, Ann Britt 2012. Use of Creative Activities in Occupational Therapy in Sweden. *Occupational Therapy International*. 19(3): 127–34.
- Nader, Danielle; Dunlop, Brian; Tomaszewski, Brianne; Sam, Ann; Hume, Kara; Aljuaid; Mashael & Odom, Samuel 2023. Exploratory factor analysis of the social skills improvement system (SSIS) for autistic children: Implications for use and educational placement. *Research on Autism Spectrum Disorder* 104: 102–144.
- Novak, Iona & Honan, Ingrid 2019. Effectiveness of paediatric occupational therapy for children with disabilities: A systematic review. *Australian Occupational Therapy Journal* 66(3): 258–273.
- Oven, Alenka & Lobe, Bojana 2019. Occupational Therapists' Creativity: Tapping Into Client Centeredness Using a Novel Creativity Questionnaire. *The American Journal of Occupational Therapy* 73(4): 1–8.

Paltamaa, Jaana; Karhula, Maarit; Suomela-Markkanen, Tiina & Autti-Rämö, Ilona 2011. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Kelan tutkimusosasto. Vammalan kirjapaino Oy. Sastamala.

Perruzza, Nadia & Kinsella, Elizabeth Anne 2010. Creative arts occupations in therapeutic practice: a review of the literature. *British Journal of Occupational Therapy*, 73(6): 261–268.

Raghibi, Mahvash & Kahkha, Saeedeh Jafari 2022. The Effectiveness of Expressive Arts Group Therapy in Resilience and Emotion Regulation Among Addicts Undergoing Rehabilitation. *Journal of Research & Health* 12(4): 253–260.

Sasson, Noah; Faso, Daniel; Nugent, Jack, Lovell, Sarah; Kennedy, Daniel & Grossman, Ruth 2017. Neurotypical Peers are Less Willing to Interact with Those with Autism based on Thin Slice Judgments. *Scientific Reports* 7(1).

Satka, Mirja; Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne 2005. Mitä sosiaalityön käytäntötutkimus on? Teoksessa Satka, Mirjam; Karvinen-Niinikoski, Synnöve; Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (Toim.). *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Gaudeamus Helsinki University Press/ Palmenia.

Schoen, Sarah; Miller, Lucy Jane & Green, Kathy E. 2008. Pilot Study of the Sensory Over-Responsivity Scales: Assessment and Inventory. *The American Journal of Occupational Therapy* 62(4): 393–406.

Socada, Lumikukka. Autismikirjon häiriöt. Lääkärikirja Duodecim. Kustannus Oy Duodecim 9.3.2020. <<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00355>>. Viitattu 17.4.2023.

Tanner, Kelly; Hand, Brittany N; O'Toole, Glyn & Lane, Alison E 2015. Effectiveness of Interventions to Improve Social Participation, Play, Leisure, and Restricted and Repetitive Behaviors in People With Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *The American Journal of Occupational Therapy* 69(5).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. <<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luovat-menetelmat-vahvistavat-osallisuutta>>. Viitattu 17.4.2023.

TOI 2023. Toimintaterapia perustuu toiminnantieteeseen. Suomen toimintaterapeuttiliitto. <<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia/>>. Viitattu 19.9.2023.

Vehmas, Simo 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

Winther Hansen, Bodil; Erlandsson, Lena-Karin & Leufstadius, Christel 2021. A Concept Analysis of Creative Activities as Intervention in Occupational Therapy. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 28(1): 63–77.

Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Gee, Bryan; Thompson, Kelly; Pierce, Aaron; Toupin, Megan & Holst, Jennifer 2014. The Effectiveness of Auditory Stimulation in Children with Autism Spectrum Disorders: A Case-Control Study. *International Journal of Therapy and Rehabilitation* 22(1): 36–46.

Gee, Bryan; Thompson, Kelly & Holly, St John 2013. Efficacy of a Sound-Based Intervention with a Child with an Autism Spectrum Disorder and Auditory Sensory Over-Responsivity. *Occupational Therapy International* 21: 12–20.

Yuen, Hon K.; Spencer, Kevin; Edwards, Lauren; Kirklin, Kimberly & Jenkins, Gavin R. 2023. A Magic Trick Training Program to Improve Social Skills and Self-Esteem in Adolescents with Autism Spectrum Disorder. *The American Journal of Occupational Therapy* 77(1): 1–5.